

ZİHİNSEL ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN OKUMA VE YAZMA BECERİSİNİ ARTTIRMAYA YÖNELİK ÇALIŞMALARIN ANALİZİ

Analysis of Studies to Improve Reading and Writing Skills of Intellectual Disabled Students

Arş. Gör. Abuzer DALGA

Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Ankara/Türkiye
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3084-6002>

Arş. Gör. Hasan Ferişt TAŞLIBEYAZ

Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Ankara/Türkiye
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7598-3919>

ÖZET

Bu çalışmada zihinsel yetersizliği olan bireylerin okuma ve yazma becerisini arttırmaya yönelik Türkiye’de yapılan çalışmaların analizi amaçlanmıştır. Bu amaçla 5 doktora tezi, 18 yüksek lisans tezi ve 12 makale olmak üzere toplam 35 çalışma incelenmiştir. Konuyla ilişkin tezlere ulaşmak için YÖK Ulusal Tez Merkezi, ilgili makalelere ulaşmak için de Google Akademik, ERIC, EBSCOhost, Web Of Science, Ulakbim veri tabanları kullanılmıştır. Çalışmalar; amaç, katılımcılar, araştırma modeli, uygulanan müdahale, müdahale sonuçları, sınırlılıklar ve öneriler başlıkları altında analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre; çalışmaların en çok okuduğunu anlamaya yönelik yapıldığı, katılımcıların büyük çoğunluğunun hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireylerden oluştuğu, araştırma modelinde de en çok tek denekli desen kullanıldığı görülmektedir. Yine çalışmalarda en çok katılımcı, yöntem ve uygulanan stratejiler sınırlılık olarak belirtilmiştir. Uygulamaya yönelik olarak da etkililiği çalışılan stratejinin uygulanması önerilirken, ileri araştırmalara yönelik olarak farklı düzey, farklı grup ve katılımcı sayısının artırılarak stratejinin etkililiğinin incelenmesi olmuştur. Çalışmalarda aynı amaca yönelik birbirinden farklı stratejiler kullanıldığı, strateji/müdahalelerin bir grup altında toplanmadığı görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: zihinsel yetersizlik, okuma müdahaleleri, okuma stratejileri, okuma yazma teknikleri.

ABSTRACT

This study aimed to analyze the intellectual disabled individuals who read and study in Turkey to improve the writing skills. For this purpose, a total of 35 studies including 5 doctoral thesis, 18 master's thesis and 12 articles have been examined. In order to reach the theses related to the subject, YÖK National Thesis Center and Google Scholar, ERIC, EBSCOhost, Web Of Science and Ulakbim databases were used to reach related articles. Studies; The objective was analyzed under the headings of participants, research model, applied intervention, intervention results, limitations and suggestions. According to the results of the analysis; it is seen that most of the participants are made to understand the most read, and the majority of the participants are composed of individuals with mild intellectual deficiency and the most single subject pattern is used in the research model. Most of the studies, methods and applied strategies are indicated as limitations. While it is recommended to implement the strategy with the aim of implementation, the effectiveness of the strategy has been investigated by increasing the number of different groups and participants at different levels for further research. In the studies, it is seen that different strategies are used for the same purpose and strategies, interventions are not grouped under one group.

Key Words: intellectual disability, reading interventions, reading strategies, reading writing techniques.

1. GİRİŞ

Okuma ve okuma süreci yaşam boyu devam eden, okul dönemiyle başlamadığı gibi sadece okul yaşantısıyla sınırlı kalmayıp her alanda etkili olan, öğrenmenin gerçekleşmesinde aktif olan bir süreçtir. Okuma ve yazma becerileri, ön koşul becerisi olduğundan diğer birçok beceri ile ilişkilidir. Okuma yazma becerisini kazanamamış bireylerin özellikle akademik becerilerde başarılı olması güçtür. Okuma, sözcüklerin çözümlenmesinden ziyade üst düzey bilişsel süreçleri de içeren karmaşık bir süreçten oluşur (Baydık, 2012). Okuma yazma becerileri akademik becerilerin işlevsel bir şekilde edinimini sağlar. Bu nedenle okuma ve yazma becerilerinde güçlükler yaşayan, okuduğunu anlayamayan bireylerin akademik

becerileri yerine getirmede başarılı olamamakta, günlük yaşamlarında da bağımsız hareket edememektedirler (Akbeý, 2016).

Başarılı bir okuma süreci; sözcüklerin doğru bir şekilde çözümlenmesi, çözümlenen sözcüklerin var olan sözcük dağarcığı ve deneyimlerle anlamlandırılması, anlamlandırılan sözcüklerin cümle içerisinde söz dizimsel açıdan analiz edilmesi ve cümledeki mesajın anlamlandırılması şeklinde gerçekleşmektedir (Güldenöglü, Kargın ve Miller, 2015). Zihinsel engelli bireylerin bilişsel ve sembolik düşünme becerilerinin sınırlı olması, okumanın beş önemli faktörü olan fonolojik farkındalık, fonemler, akıcılık, kelime ve anlama süreçlerini öğrenmelerini güçleştirir (Şengül, 2008). Eğitilebilir yani hafif derecede zihinsel yetersizlikten etkilenen bireylere okuma yazma öğretmek daha kolay iken, eğitilebilir yani yetersizlikten etkilenme dereceleri daha fazla olan zihinsel engelli bireylere daha zor olmaktadır. Okuma için dil becerisi ve zihinsel işlevlerin belli bir yeterlikte olması gerektiğinden zihinsel engelli bireylere okuma ve yazma becerilerinin öğretimi var olan performans düzeylerine ve gereksinimlerine göre gerçekleştirilmelidir (Başal ve Batu, 2002). Bununla beraber, Türkiye’de zihinsel engellilere ve normal gelişim gösteren bireylere okuma yazma öğretirken kullanılan yöntemler ve süreçler aynıdır (Eyidoğan, 2005).

Alanyazın incelendiğinde, zihinsel engelli bireylere okuma yazma öğretilirken davranışçı ve sosyal etkileşimci yaklaşımlar dikkate alınır (Eroğlu, 2010; Şengül, 2008). Davranışçı yaklaşıma göre beceriler önceden belirlenerek alt amaçlara ayrılarak sıralanır, sistematik bir öğretim yöntemiyle öğretmenin yönlendirmesi ile beceri kazandırılmaya çalışılır. (Trent, Artiles ve Englert, 1998; Hedrick, Katims ve Carr, 1999; Katims, 2000). Bu yaklaşımda tümevarım yöntemi kullanılarak harf ses ilişkisinden başlanır, tekrara dayalı, sıralanmış ve ayrıştırılmış etkinlikler bağlam içerisinde kullanılmadan yapılr (Katims, 2000). Davranışsal yaklaşımın ilkeleri çerçevesinde zihinsel engellilere okuma yazma öğretimi için kullanılan iki yöntem bulunmaktadır. Biri çocuğun görsel sözcük dağarcığını arttırmaya yönelik sık kullanılan sözcüklerin öğretimiyle başlanan ve bunu yanlışsız öğretim ve deneme yanılma yöntemlerini kullanarak öğreten tüm sözcük öğretim yöntemidir. Diğeri ise harf-ses ilişkisini kurma üzerine olan, yazı dilindeki sembollerini konuşma dilindeki seslerle birleştirme, sözcükleri ve heceleri bölme-birleştirme gibi stratejileri içeren çözümleyici (fonik) analiz yöntemidir. (Gottardo ve Rubin, 1991; Hedrick, Katims ve Carr, 1999; Nichtern, 1974; Akt. Şengül, 2008). Harf-ses ilişkisi zihinsel engelli bireylere daha soyut geldiği için bunun kazandırılmasında resimli ipuçlarının kullanılması ve bilgisayar destekli etkinliklerden faydalanarak öğretim yapılmaktadır. Bir diğeri sosyal etkileşimci yaklaşım temelini Vygotsky’nin sosyo kültürel gelişim kuramından alır. Öğretmen-öğrenci ve öğrenci-çevre etkileşiminin, yapılandırılmış çevrenin, öğrenmede sosyo kültürel çevrenin üzerinde durur. Öğretmen, eğitim ortamını ilgi çekici hale getirerek öğrenmeyi uyarıcı ortamlar oluşturur, öğrenciyle doğal bir etkileşim içerisine girerek öğrenci için öğrenme fırsatları sağlar. Erken okuryazarlık, tüm dil yaklaşımı ve karşılıklı öğretim sosyo etkileşimci yaklaşıma göre zihinsel engellilere okuma yazma öğretiminde kullanılan uygulamalardır (Hedrick, Katims, Carr, 1999; Trent, Artiles ve Englert, 1998). Okuma yazma öğretiminde birbirinden farklılaşan, okumanın belli alanlarına odaklanan yöntemler okuma yazma, okuduğunu anlama, dinlediğini anlama, akıcılık, yazma gibi becerileri arttırmaya hedeflemiştir.

1.1. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Okuma Yazma Becerilerini Arttırmaya Yönelik Kullanılan Öğretim Yöntem ve Teknikleri

Okuduğunu anlamaya yönelik olarak doğrudan öğretim, gösteri yöntemi, işbirlikçi öğretim, drama ve hikaye haritası gibi teknikler kullanılmaktadır. Model olma, rehberli ve rehbersiz uygulama aşamalarından oluşan doğrudan öğretim yönteminde amaç bireyi anlamada bağımsız hale getirmektir. Bu amaçla model olma aşamasından sonra rehberli uygulamalar aşamasında sunulan ipuçları sistematik bir şekilde geri çekilerek rehbersiz uygulama aşamasında bağımsızlaşma sağlanır. Gösteri yönteminde ise iyi bir hazırlık aşamasına ihtiyaç vardır. Okunan metnin canlandırılması ya da metinle ilgili, resim, slayt kullanılarak hem görsel hem sözel sunum yapılarak okuduğunu anlama alanında uygulanabilir. İşbirlikçi öğrenme yöntemi katılımcıların küçük gruplara ayrılması suretiyle, okunan metnin ardından tartışmaya ve fikir alışverişine dayalı olarak yapılmaktadır. İşbirlikçi öğrenme yaklaşımı dikkate alınarak hazırlanan öğretim programının zihinsel engelli bireylerin okuduğunu anlamalarında etkili bulunmuştur (Cora İnce, 2007). Drama okuduğunu anlama alanında kullanılan bir yöntem olup okunan metnin canlandırılmasına dayanır. Bir şema yapı tekniği olan hikaye haritası tekniği, okuyucunun dikkatini şemalarla hikayenin temel unsurlarına ve ilişkilerine çeker (Duman, 2006). Okuduğunu anlamayı geliştirmeye yönelik Atik Çatak (2006) power point sunu programı kullanarak okuma materyali geliştirmiş ve hafif derece zihinsel yetersizliği olan



bireylerde okuduğunu anlamayı arttırdığını belirtmiştir. Güldenoğlu (2008) hafif düzeyde zihinsel engelli bireylerle karşılıklı öğretim tekniğini kullanarak yaptığı çalışmada okuduğunu anlama becerilerinin arttığını belirtmiştir. Kelime öğretimi etkinliğinin de eğitilebilir zihinsel engellilerin okuduğunu anlamada etkili olduğu bulunmuştur (Kayahan, 2011). Bilişsel stratejilerden biri olan Bak-Oku-Anlat stratejisinin okuduğunu anlamada etkili olduğu belirlenmiştir (Özak, 2017). Zihinsel engelli öğrencilerin okuduğunu anlama becerisini arttırmaya yönelik yapılan çalışmalardan biri de Coşkun, Gür ve Aykutlu (2014) tarafından yapılan durum çalışmasıdır. Bu çalışmada metin sonrası çizilen resimlerin okuduğunu anlama becerisiyle ilişkili olduğu belirlenmiştir. Dinlediğini anlama konusunda dijital hikaye okuma programının geleneksel okumadan daha etkili olduğu (Sümer ve Eldeniz Çetin, 2018), yankılayıcı ve eşli okuma stratejilerinin okuduğunu anlamının yanı sıra akıcılık üzerinde de etkili olduğu belirtilmektedir (Çetrez İşcan ve Coşkun, 2016). Tekrarlı ve renkli metinlerle yapılan okuma etkinlikleri okumayı ve anlamayı arttırdığını (Gevrek, 2018), eşli okuma, paylaşarak okuma, koro okuma gibi akıcı okuma stratejilerinin hem okumayı hem de akıcılığı arttırdığını (Çetrez İşcan, Yılmaz ve Coşkun, 2017; Kurtdede Fidan ve Akyol, 2011) gösteren çalışmalar yapılmıştır. Kendini düzenleme strateji yaklaşımına göre hazırlanan çok öğeli bilişsel strateji öğretimi ile okuma öncesi, okuma sırası ve okuma sonrası öğretilen stratejilerin hafif düzeyde zihinsel engelli bireylerin metni anlamalarında etkili olduğu belirlenmiştir (Doğanay Bilgi, 2009; Doğanay Bilgi ve Güzel Özmen, 2014).

Ses bilgisel farkındalık çalışmaları ve yanlışsız öğretim yöntemlerinden eş zamanlı ipucu yönteminin kullanılmasının okuma becerilerinde etkili olduğu belirtilmiştir (Gül, 2006; Özak, 2008). Zihinsel yetersizliği olan bireylerin okuma yazma öğretim sürecinde ses temelli cümle yönteminin cümle çözümleme yönteminden daha etkili olduğu (Dündar, 2006), fişlerle okuma yazma öğretiminde hata düzeltmeli eş zamanlı ipucunun etkili olduğu (Eyidoğan, 2005) belirtilmiştir. Hece tanıma becerilerinde Oku-Altını Çiz-Böl-Birleştir stratejisinin (Güzel Özmen ve Vayıç, 2007), hece okuma becerilerinde de aşamalı dikte tekniğinin etkili olduğu belirtilmektedir (Güzel Özmen ve Doğanay Bilgi, 2005).

Yazma ile ilgili zihinsel engellilerle yapılan çalışmalarda paylaşımlı kitap okumanın yazı farkındalık düzeyini arttırdığını (Aslan, 2018), uyarlanmış bilişsel strateji öğretiminin yazma becerilerinde etkili olduğu (Güzel Özmen, 2006), fizyoterapi yöntemleriyle çalıştırılan ince motor becerilerinin geliştirilmesine yönelik tekniklerin yazma becerisini etkilediği belirlenmiştir (Yılmaz, 2009).

Ülkemizde zihinsel engelli bireylerle okuma ve yazma ile ilgili becerilerinin geliştirilmesi için yapılan çalışmalara bakıldığında stratejilerin birbirinden farklılaştığı, özellikle yazma alanında yapılan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere okuma yazma öğretiminde kullandıkları yöntemlerin normal gelişim gösteren öğrencilerle aynı olduğu gerçeği göz önüne alındığında, zihinsel engelli bireylerde etkililiği ispatlanmış müdahale ve stratejilerin belirlenmesi ve kullanımı büyük bir önem taşımaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın zihinsel engelli bireylerle Türkiye’de yapılmış ve etkililiği ortaya konulmuş çalışmaların incelenerek kullanılan strateji ve tekniklerin bir arada derlenmesi, zihinsel engelli bireylerle çalışan öğretmenlere ve ailelere okuma yazma öğretimi konusunda yol göstereceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı, zihinsel engelli tanımlı öğrencilerin okuma yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik Türkiye’de yapılan müdahale çalışmalarını içeren makale ve tezlerin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda ele alınan çalışmalar; amaç, katılımcılar, araştırma modeli, uygulanan müdahale, müdahale sonuçları, sınırlılıklar ve öneriler başlıkları altında analiz edilmiştir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma derleme türünün sistematik derleme makalesi şeklinde desenlenmiştir. Benzer amaca yönelik hazırlanan çalışmaların yapılandırılarak kapsamlı bir şekilde sentezlenmesi olan sistematik derleme, belirli ölçütler oluşturularak makalelerin seçilmesi ve elenmesi yöntemiyle dâhil edilen çalışmaların verilerinin analiz edilmesine dayanır (Karaçam, 2014). Sistematik derlemede, dâhil edilecek çalışmaların seçilmesinde kriterlerin açık bir şekilde belirtilmesi, tarama yapma kriterlerine detaylı yer verilmesi, başka araştırmacılar tarafından tekrar edilerek sonuçlarının doğrulanabilmesi ve daha çok bilimsel bilgiyi içermesinden dolayı tercih edilmektedir (Hemingway ve Brereton, 2009).

2.2. Verilerin Toplanması

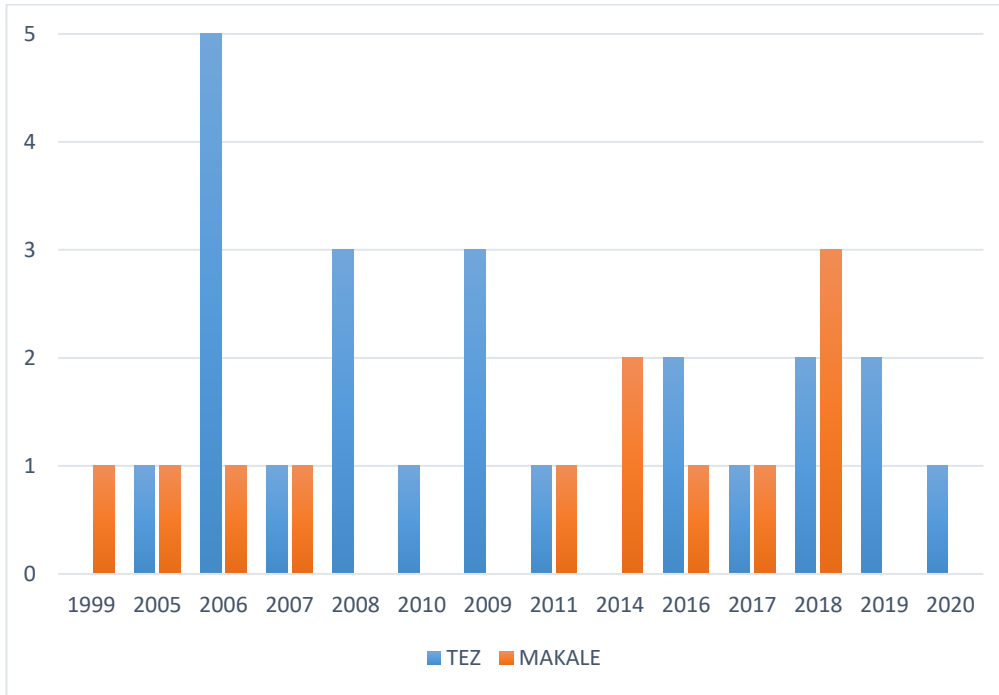
Araştırmanın amacı kapsamında veri tabanlarında araştırma yapmak için “zihinsel engellilere okuma yazma öğretimi, zihinsel engellilerde okuma yazma stratejileri, zihinsel engellilerde okuduğunu anlama stratejileri, zihinsel engellilerde hece öğretimi, zihin özürü çocuklara okuma yazma öğretiminde kullanılan yöntemler, akıcı okuma stratejileri, akıcılık, yazma stratejileri, zihinsel yetersizliği olan” anahtar sözcükler belirlenmiştir. Konuyla ilişkin tezlere ulaşmak için YÖK Ulusal Tez Merkezi gelişmiş tarama ekranından anahtar kelimeler tek tek girilerek arama yapılarak ulaşılmıştır. İlgili makalelere ulaşmak için de Google Akademik, ERIC, EBSCOhost, Web Of Science, Ulakbim veri tabanları kullanılmıştır.

2.3. Araştırmaya Dahil Edilecek Çalışmaların Tespit Edilmesi

Çalışmaya dâhil edilecek makale ve tezlerin barındırması gereken özellikler; a) çalışma grubunun zihinsel engelli tanısı almış bireylerden oluşması, b) bir strateji/müdahale programının uygulanmış olması, c) strateji/müdahalenin doğrudan öğrenciye uygulanması, d) uygulanan müdahalenin okuma-yazmayı geliştirmeye yönelik olması şeklinde sıralanabilir. Veri tabanlarında yapılan taramalarda 41 lisansüstü tez ve 138 makaleye ulaşılmıştır. Araştırmaya dâhil edilecek makaleler için belirlenen ölçütleri sağlayan 4 doktora ve 19 yüksek lisans olmak üzere 23 tez, 12 tane de makale toplamda 35 çalışma dâhil edilmiştir. Bu çalışmalar; amaçlarına, çalışma grubundaki katılımcıların özelliklerine, araştırmanın model ve desenine, uygulanan strateji ve stratejinin sonuçlarına, çalışmanın sınırlılık ve önerilerine ilişkin başlıklar oluşturularak bilgiler tablo halinde gösterilmiştir.

3. BULGULAR

Bu çalışmada zihinsel engelli tanısı almış öğrencilerin okuma ve yazma becerisini artırma ile ilgili müdahale çalışmalarını konu alan 35 çalışma incelenmiştir. Şekil 1’de incelenen tez ve makalelerin yıllara göre dağılımı gösterilmiştir:



Şekil 1. Araştırmada yer alan tez ve makalelerin yıllara göre dağılımı.

Şekil 1 incelendiğinde zihinsel engelli öğrencilerle yapılan okuma ve yazmaya yönelik çalışmaların 1999’da başladığı, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2012, 2013 ve 2015 yıllarında bu çalışma için belirlenen kriterleri sağlayan makale ve teze ulaşılamadığı görülmektedir.

Tablo 1’de 35 çalışma; amaçlar, katılımcılar, yöntem, strateji/müdahale, sonuç, sınırlılık ve öneriler başlıkları altında özetlenmiştir:

Tablo 1. Zihinsel Engelli Öğrencilerin Okuma ve Yazma Becerisini Arttırmaya Yönelik Çalışmalar

Çalışmalar	Eyidoğan, 2005	Duman, 2006	Gül, 2006	Dündar, 2006
Çalışma Türü	Yüksek Lisans Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Yüksek Lisans Tezi
Çalışmanın Amacı	Fişlerle okuma-yazma öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiği	Hikâye haritası tekniğinin okuduğunu anlamaya etkisi	Ses bilgisel farkındalık becerilerinin okuma becerilerine etkisi	Ses Temelli Cümle ve Cümle Çözümleme Yöntemlerinin okuma öğretiminde etkililiklerinin karşılaştırılması
Katılımcı Özellikleri	9 ve 7 yaşlarında hafif derece zihinsel engelli	11,12,13 yaşlarında eğitilebilir zihinsel engelli	9-12 yaşlarında hafif derecede zihinsel engelli	8-16 yaşlarında orta derece zihinsel engelli
Okul türü	Rehabilitasyon merkezi	İlköğretim Okulu	İlköğretim okulu	Özel Eğitim Okulu
Sınıf	Öz bakım	Özel Eğitim Sınıfı	Kaynaştırma	
Cinsiyet	Erkek	2 erkek 1 kız	5 kız 7 erkek	6 kız 6 erkek
Kişi sayısı	2	3	12	12
Araştırma Modeli	Tek-denekli araştırma modellerinden davranışlar arası çoklu yoklama modeli	Denekler arası çoklu yoklama modeli	Deneysel desen	Vaka çalışması
Bağımlı değişken	Fiş cümlelerini bağımsız okuyup yazma	Okuduğunu anlama düzeyleri	Okuma becerileri	-
Bağımsız değişken	Silikleştirilen resimli fişler ve hata düzeltmeli eş zamanlı ipucuyla öğretim	Hikâye haritası tekniği	Ses bilgisel farkındalık becerileri eğitimi	-
Uygulanan Strateji/müdahale	Hata Düzeltmeli Eşzamanlı İpucuyla Öğretim Toplu yoklama, günlük yoklama, öğretim, genelleme ve sürdürme oturumları	Hikâye haritası tekniği Yoklama, başlama düzeyi, öğretim ve izleme oturumları	Ses bilgisel farkındalık çalışmaları eğitimi 8 aşama 14 oturum	Ses Temelli Cümle Yöntemi ve Cümle Çözümleme Yöntemi 5 ay 40 oturum
Etkililik	Eşzamanlı ipucuyla öğretim yöntemi etkili bulunmuştur.	Hikâye haritası tekniği okuduğunu anlamada etkili bulunmuştur.	Ses bilgisel farkındalık çalışmaları okuma becerileri üzerinde etkili bulunmuştur.	Ses Temelli Cümle Yöntemi, Cümle Çözümleme Yönteminden daha etkili
Güvenirlilik	Uygulama güvenirliliği ve gözlemciler arası güvenirlilik yüksek bulunmuştur.	Uygulama güvenirliliği ve gözlemciler arası güvenirlilik yüksek bulunmuştur.	-	-
Sınırlılıklar	Katılımcı ve yöntem/strateji sınırlılığı	Katılımcı ve yöntem/strateji sınırlılığı	-	-
Uygulamaya yönelik öneriler	Farklı yöntemleri uyarlayarak uygulama	Metin sayısının artırılması	Farklı materyaller ve uygulamalar geliştirilmesi	Katılımcı sayısını arttırmak
Araştırmaya yönelik öneriler	1.Hata düzeltilmesi yapılmadan, 2.Farklı düzey, farklı özür grubu ile 3.Fiş cümle sayısını arttırarak, 4.Diğer yanlışsız öğretim yöntemleri kullanılarak yapılabilir.	1.Yöntemin okuduğunu anlatmaya etkisi 2.Hikâye haritası yönteminin geleneksel yöntemlerle karşılaştırılması 3.Grup, akran öğretimi, işbirlikçi öğrenme gruplarında yöntemin etkililiğinin değerlendirilmesi.	1.Diğer engel gruplarına uygulanması 2.Ses bilgisel farkındalık becerilerinin değerlendirilmesi için araç geliştirilmesi 3.Ses bilgisel farkındalık çalışmalarının yazma işlemi üzerine etkisi 4.Grup etkileşimine dayalı uygulamalarda etkisi	-
Çalışmalar	Çevik, 2006	Atik Çatak, 2006	Cora İnce, 2007	Güldenöglü, 2008
Çalışma Türü	Yüksek Lisans Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi
Çalışmanın Amacı	Okuma öncesi ve sonrası sağaltım tekniklerinin birlikte ve ayrı uygulanmasının sesli okuma hızının artırılması üzerindeki etkisi	Okuduğunu anlamada okuma materyalinin Power Point sunum programıyla hazırlanan materyallerin etkisi	İşbirlikli öğrenme yaklaşımı dikkate alınarak hazırlanan öğretim programının okuduğunu anlamaya etkisi	Hafif düzeyde zihinsel engellilerin okuduğunu anlama becerilerinde karşılıklı öğretim tekniğinin etkililiği
Katılımcı Özellikleri	10 yaşlarında hafif derece zihinsel engelli	Yaşları 12 ve 13 olan eğitilebilir zihinsel engelli	Yaşları 8-16 arasında olan 9 zihin engelli 27 normal gelişim gösteren öğrenciler	10 ve 13 yaşlarında hafif derece zihinsel yetersizliği
Okul türü	İlköğretim Okulu	İlköğretim Okulu	İlköğretim Okulu	İlköğretim Okulu
Sınıf	Kaynaştırma 4. sınıf	Kaynaştırma	Kaynaştırma + Normal Sınıf	Kaynaştırma
Cinsiyet	1 kız 3 erkek	Kız	16 kız 20 erkek	Kız
Kişi sayısı	4	3	36	3

Araştırma Modeli	Tek-denekli araştırma modellerinden dönüşümlü sağaltımlar deseni	Tek denekli araştırma AB Modeli	Denekler Arası Çoklu Yoklama Modeli	Denekler Arası Çoklu Yoklama Modeli
Bağımlı değişken	Bir dakikada okunan doğru kelime sayısı	Okuduğunu anlama becerisi	Metindeki sorulara cevap verme, ana fikir bulma ve özetleme becerileri	Okuduğunu anlama becerisi
Bağımsız değişken	Okuma öncesi ve sonrası tekniklerin birlikte ve ayrı uygulanması	Power Point sunum programıyla hazırlanan okuma materyalleri	Okuduğunu anlama öğretim programı	Okuduğunu anlama öğretim programı
Uygulanan Strateji/müdahale	Okuma öncesi ve sonrası teknikler (önceden dinleme, tekrarlı okuma)	Okuduğunu anlamada power point ile hazırlanan okuma materyallerinin etkisi	Birleştirilmiş İşbirlikli Okuma ve Kompozisyon Tekniği	Karşılıklı öğretim tekniği
Etkililik	Okuma öncesi ve okuma sonrası stratejiler birlikte uygulanması okuma hızının artırılmasında etkilidir.	Power point ile hazırlanan okuma materyalleri okuduğunu anlamada etkilidir.	İşbirlikli öğrenme yaklaşımı ile hazırlanan öğretim programı zihinsel engellilerin okuduğunu anlamalarında etkilidir.	Karşılıklı öğretim tekniği hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireylerin okuduğunu anlama becerilerinde etkilidir.
Güvenirlilik	Uygulama güvenirliliği ve gözlemciler arası güvenirlilik yüksek bulunmuştur.	-	Gözlemciler arası güvenirlilik ve uygulama güvenirliliği yüksek bulunmuştur.	Gözlemciler arası güvenirlilik ve uygulama güvenirliliği yüksek bulunmuştur.
Sınırlılıklar	Katılımcı ve yöntem/strateji sınırlılığı, izleme verisi sınırlılığı	Katılımcı, yöntem/strateji ve amaç sınırlılığı	Katılımcı, yöntem/strateji sınırlılığı	Katılımcı, yöntem, uygulanan teknik ve genelleme sınırlılığı
Uygulamaya yönelik öneriler	Daha uygun okuma pasajlarının seçilmesi	Stratejinin eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilerin okuduğunu anlama becerisini arttırmak için kullanımı	Uygulanan tekniğin kaynaştırma ve sınıf ortamlarında uygulanması, bu yöntem ile ilgili öğretmenlere gerekli bilgi ve becerilerin sağlanması	Hedef davranışın kazandırılması ve okuduğunu anlama becerilerinin kazandırılmasında karşılıklı öğretim tekniğinin kullanılması
Araştırmaya yönelik öneriler	Farklı sınıf düzeyleri ve farklı durumda olan öğrencilere uygulanması	1.Strateji hakkında öğretmen ve öğrenci görüşlerinin alınması 2.Stratejinin öğrencilerin okumayı öğrenme ve yazma becerilerine etkisi 3.Stratejinin farklı konu alanlarına etkisi	1.Farklı düzeyde zihinsel yetersizliği bulunan bireylerle yapılması 2.Farklı yaş ve farklı engel gruplarıyla 3.İşbirlikli yöntem ile başka bir yöntemin etkililiğinin karşılaştırılması	1.Okuduğunu anlamının farklı becerilerinin öğretimi yapılarak uygulanması 2.Farklı yaş ve engel gruplarıyla yapılması, 3.Diğer tekniklerle karşılaştırılması

Çalışmalar	Özak, 2008	Güler, 2008	Doğanay Bilgi, 2009	Işıkdöğən, 2009
Çalışma Türü	Yüksek Lisans Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi
Çalışmanın Amacı	Eş zamanlı ipucunun bilgisayar ile sunularak zihinsel engelli öğrencilerin okuma öğretiminde etkililiği	Okuduğunu anlama tekniklerinin okuduğunu anlama becerisini geliştirmede etkililiğinin karşılaştırılması	Metinleri anlamada uyarlanmış çok ögeli bilişsel strateji öğretiminin etkililiğinin incelenmesi	Okuduğunu anlamada hikâye haritası tekniğinin etkililiğinin incelenmesi
Katılımcı Özellikleri	Yaşları 10-14 arasında değişen zihinsel yetersizliği olan bireyler	Yaşları 15 olan hafif düzeyde zihinsel engelli öğrenciler	Yaşları 12-13 olan hafif düzeyde zihinsel engelli öğrenciler	Yaşları 8-10 arasında olan hafif derecede zihinsel engelli öğrenciler
Okul türü	Özel Eğitim Okulu	İlköğretim Okulu	İlköğretim Okulu	İlköğretim Okulu
Sınıf	-	Özel eğitim + kaynaştırma	Kaynaştırma	Kaynaştırma
Cinsiyet	4 kız 2 erkek	2 kız 1 erkek	1 kız 2 erkek	3 kız 11 erkek
Kişi sayısı	6	3	3	14
Araştırma Modeli	Denekler Arası Çoklu Yoklama Modeli	Tek denekli desenlerden dönüşümlü sağaltımlar deseni	Tek denekli desenlerden denekler arası çoklu yoklama deseni	Ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen
Bağımlı değişken	Kelimeleri doğru okuma	Okuduğunu anlama sorularına öğrencilerin verdikleri doğru cevap sayısı	Bilgi veren metinleri anlama becerisi	Okuduğunu anlama düzeyi
Bağımsız değişken	Bilgisayar ile eş zamanlı ipucunun sağlanarak hazırlanan öğretim programı	Okuma öncesi, sırası ve sonrasında birleştirilmiş teknikler	Çok ögeli bilişsel strateji öğretimi	Hikâye haritası tekniği uygulamaları
Uygulanan Strateji/müdahale	Eş zamanlı ipucunun bilgisayar yardımıyla sunulması tekniği	Okuduğunu anlama teknikleri (okuma öncesi, sırası, sonrası)	Kendini düzenleme strateji yaklaşımına göre hazırlanan çok ögeli bilişsel strateji öğretimi	Hikâye haritası tekniği ile öğretim yapma 16 oturum

Etkililik	Teknik okuma becerilerinin öğretiminde etkilidir.	Okuduğunu anlamada etkili teknik birleştirilmiş tekniktir	Çok ögeli bilişsel strateji tekniği bilgi verici metinleri anlamada etkilidir.	Deney grubunda etkili olduğu bulunmuştur.
Güvenirlilik	Gözlemciler arası güvenirlilik ve uygulama güvenirliliği yeterli düzeyde bulunmuştur.	Gözlemciler arası güvenirlilik ve uygulama güvenirliliği yüksek bulunmuştur.	Gözlemciler arası güvenirlilik ve uygulama güvenirliliği yüksek bulunmuştur.	-
Sınırlılıklar	Katılımcı, araştırma yöntemi ve uygulanan teknik sınırlılığı	Katılımcı, strateji sınırlılığı	Katılımcı ve kullanılan metin türü	Katılımcı, yöntem ve uygulama sınırlılığı
Uygulamaya yönelik öneriler	Zihinsel engellilere akademik becerilerin öğretiminde bilgisayar destekli öğretim tekniğinin kullanılması	1.Okuduğunu anlamada etkili tekniği belirlemek için kısa deneysel analizler yapılabilir. 2.Stratejinin okuduğunu anlamının geliştirilmesi için uygulanması	1.Stratejinin ölçüt temelli uygulanması 2.Verilen destek ve ipuçları azaltılarak öğretim aşamalı hale getirilmeli 3.Öğretimin öğretmen-öğrenci işbirliğine dayalı olarak yapılandırılması	1.Genel eğitim sınıfında grup etkinliği şeklinde uygulanması 2.Okuduğunu anlama becerileri için doğrudan öğretim yöntemi ile hikaye edici metinlerin ve hikaye haritasının kullanımı 1.Hikaye haritası tekniğinin başka bir teknik ile karşılaştırılması 2.Farklı yaş ve engel gruplarına uygulanması 3.Akran öğretimi, işbirlikçi öğretim ile uygulanarak etkililiğini incelenmesi.
Araştırmaya yönelik öneriler	1.Farklı denek, farklı ortam, farklı okuma kelimelerinin öğretimi 2.Büyük ve küçük grup öğretimi 3. Farklı öğretim teknikleriyle etkililiklerinin karşılaştırılması	1.Teknikler çeşitlendirilerek etkililiği, 2.Birleştirilmiş tekniğin farklı çeşitleri, 3.Bilgi veren metinler kullanılarak, 4.Bu tekniğin normal gelişim gösteren çocuklar üzerine etkililiği incelenebilir.	1.Çok ögeli stratejileri çeşitlendirerek ve uyarlamalarla etkililiğinin incelenmesi 2.Farklı metin ve hikaye türleri kullanımı 3.Stratejinin ana fikir, anlatma ve özetleme becerisine etkisi incelenebilir.	

Çalışmalar	Yılmaz, 2009	Orçan, 2010	Kayahan, 2011	Güler Bülbül, 2016
Çalışma Türü	Yüksek Lisans Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Doktora Tezi
Çalışmanın Amacı	Fizyoterapi yöntemleriyle çalıştırılan ince motor becerisinin yazmaya etkisinin incelenmesi	Okuma hızının artırılmasında tekrarlı okuma ile sunulan beceri ve performans temelli tekniklerden etkili olanı belirleme	Okuduğunu anlamada kelime öğretiminin etkisi	Seç+düzenle+yaz ve oku-düzeltil+paylaş-düzeltil stratejisinin öykü yazma becerilerine etkisi
Katılımcı Özellikleri	Eğitilebilir zihinsel engelli öğrenciler	Yaşları 12 olan hafif düzeyde zihinsel engelli öğrenciler	Yaşları 13-15 arası olan eğitilebilir derecede zihinsel yetersizliği olan öğrenciler	3 zihinsel engelli ve yazmada yetersizliği bulunan 62 öğrenci
Okul türü	İlköğretim 1. kademe	İlköğretim Okulu	İlköğretim Okulu	İlköğretim Okulu
Sınıf	-	Özel eğitim + kaynaştırma (6. Sınıf)	Özel eğitim sınıfı	Normal sınıf + Kaynaştırma
Cinsiyet	2 kız 1 erkek	2 kız	2 kız 1 erkek	31 kız 34 erkek
Kişi sayısı	3	2	3	65
Araştırma Modeli	Tek denekli desenlerden AB deseni	Tek denekli desenlerden dönüşümlü sağaltımlar ve kısa çoklu uyg. deseni	Denekler arası çoklu yoklama modeli	Denekler arası çoklu yoklama modeli
Bağımlı değişken	Yazma becerisi	Bir dakikada okunan doğru kelime sayısı	-	Öykü yazma becerileri
Bağımsız değişken	Fizyoterapi yöntemleriyle ince motor fonksiyonlarının geliştirilmesi	Tekrarlı okuma ile birleştirilmiş beceri/performans temelli teknikler	-	Seç+düzenle+yaz ve oku-düzeltil+paylaş-düzeltil stratejisi
Uygulanan Strateji/müdahale	İnce motor becerilerinin geliştirilmesi için egzersiz programının hazırlanması	Tekrarlı okuma-geri bildirim-ödül	Kelime öğretimi etkinliği	Seç+düzenle+yaz ve oku-düzeltil+paylaş-düzeltil stratejisi
Etkililik	Motor becerileri teknikleri bir bütün halinde yazma becerisi üzerinde etkilidir	Etkili olan teknikler deneklere göre farklılık göstermiştir.	Kelime öğretimi etkinliği okuma hatalarını azaltmış, okuduğunu anlama düzeyini arttırmıştır.	Uygulanan strateji öykü yazma becerilerinin edinim, kalıcılık ve genelleme aşamalarında etkili olmuştur.
Güvenirlilik	-	Gözlemciler arası güvenirlilik ve uygulama güvenirliliği yüksek bulunmuştur.	Gözlemciler arası güvenirlilik ve uygulama güvenirliliği yeterli düzeyde bulunmuştur.	Gözlemciler arası güvenirlilik ve uygulama güvenirliliği yüksek bulunmuştur.

Sınırlılıklar	-	Katılımcı, strateji sınırlılığı	Katılımcı ve uygulama süresi sınırlılığı	Yöntem, katılımcı özellikleri ve yazma sürecine ilişkin sınırlılıklar
Uygulamaya yönelik öneriler	1.Fizyoterapistlerle çalışılarak programlar geliştirilebilir. 2.Zihinsel engelli öğrencilerin eğitiminde fiziksel aktiviteleri içeren eğitimlere yer verilmelidir.	1.Müdahaleden önce kısa deneysel analiz sürecine yer verilebilir. 2.Katılımcıların okuma hızlarını değerlendirmek amacıyla müfredat temelli değerlendirme yapılabilir.	Okuduğunu anlama ve okuma hataları için kelime öğretimi etkinliğinin uygulanması	Stratejinin uygulanmasında işlemesel kolaylaştırıcılara yer vermek, ön uygulamalar yapmak
Araştırmaya yönelik öneriler	1.Diğer zihinsel engelli öğrenci gruplarıyla 2.Genişletilmiş katılımcı grubuyla 3.Yazmayı etkileyen diğer etkenler düşünülerek oluşturulacak bir eğitim programıyla etkinliği sınanabilir.	1.Teknikler çeşitlendirilerek ya da başka tekniklerle birleştirilerek etkinliği, 2.Daha geniş bir katılımcı grubu ya da farklı engel gruplarıyla, 3.Farklı ökoşullara sahip, farklı metin türleriyle uygulanabilir.	1.Kelime öğretimi etkinliğinin çeşitlendirilerek etkinliğinin incelenmesi 2.Okuduğunu anlamının diğer bileşenleri olan metni özetleme ve ana fikri bulma becerilerine yer verme 3.Etkinliğin kelime dağarcığına etkisi 4.Normal gelişim gösteren öğrencilerde ve grup üzerinde etkisinin incelenmesi	1.Stratejinin öykü dışında farklı bir metin türü yazmada etkinliği 2.Strateji öğretim paketinin etkinliğinin incelenmesi 3.Stratejinin farklı engel grupları, farklı sınıf düzeylerinde etkinliğinin incelenmesi 4.Stratejinin başka stratejilerle karşılaştırılması

Çalışmalar	Demir, 2016	Özak, 2017	Aslan, 2018	Gevrek, 2018
Çalışma Türü	Yüksek Lisans Tezi	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Yüksek Lisans Tezi
Çalışmanın Amacı	Yazı bakımından zenginleştirilmiş oyunun yazı farkındalığı becerilerinin kazandırılmasında etkisi	Bilişsel stratejilerden olan Bak-Oku-Anlat stratejisinin okuduğunu anlamaya etkisi	Paylaşımlı kitap okumanın yazı farkındalığına etkisi	Tekrarlı ve renkli metinlerle okuma stratejileriyle okuma ve anlama becerilerini geliştirmek
Katılımcı Özellikleri	Yaşları 4, 5 ve 7 olan hafif zihinsel yetersizliği olan öğrenciler	Yaşları 9-11 arasında hafif zihinsel yetersizlik tanısı alan 3 öğrenci	Yaşları 48-72 ay zihinsel yetersizliği olan 3 ve yazı farkındalığı düşük olan 15 çocuk	Hafif düzeyde zihinsel engelli öğrenciler
Okul türü	Anaokulu	İlköğretim Okulu	Anasınıfı ve bağımsız anaokulları	Özel Eğitim Okulu
Sınıf	Anasınıfı	Kaynaştırma	Tam zamanlı kaynaştırma/normal sınıf	3.sınıf
Cinsiyet	1 kız 2 erkek	1 kız 2 erkek	-	2 erkek
Kişi sayısı	3	3	18	2
Araştırma Modeli	Denekler arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli	Denekler arası çoklu yoklama modeli	Denekler arası çoklu yoklama deseni	Eylem araştırması
Bağımlı değişken	Yazı farkındalığı becerileri	Öğrencilerin anlama sorularına verdikleri doğru cevaplar	Öğrencilerin yazı farkındalığı düzeyleri	-
Bağımsız değişken	Yazıca zenginleştirilmiş oyun	Bak-Oku-Anlat Strateji öğretimi	Paylaşımlı kitap okuma	-
Uygulanan Strateji/müdahale	Yazı bakımından zenginleştirilmiş 8 farklı oyun	Bilişsel stratejilerden olan Bak-Oku-Anlat stratejisinin öğretimi	Paylaşımlı kitap okuma 10 oturum	Tekrarlı okuma ve renkli metinleri kullanarak okuma etkinliği yapma 8 haftalık eylem planı
Etkililik	Yazıca zenginleştirilen oyunların alınan puanlar üzerinde 3. Haftadan sonra etkili olduğu bulunmuştur.	Bilişsel strateji öğretimi okuduğunu anlamada etkili bulunmuştur.	Paylaşımlı kitap okuma yazı farkındalığını arttırmada etkili olduğu görülmüştür.	Tekrarlı okuma ses becerilerini geliştirmiş, renkli metinlerle okuma yapmak da okuduğunu anlamayı geliştirmiştir.
Güvenirlilik	Gözlemciler arası güvenirlik ve uygulama güvenirliği yeterli düzeyde bulunmuştur.	Gözlemciler arası güvenirlik ve uygulama güvenirliği yüksek bulunmuştur.	Gözlemciler arası güvenirlik ve uygulama güvenirliği yüksek bulunmuştur.	-

Sınırlılıklar	Katılımcı sınırlılığı	Katılımcı sınırlılığı	Katılımcıların belirlenmesindeki sınırlılıklar	Katılımcı, strateji ve uygulama süresi
<i>Uygulamaya yönelik öneriler</i>	-	Bilişsel stratejiler bir bütün halinde ve sistematik bir sırayla, öğrencinin aktif katılımı sağlanarak uygulanmalıdır.	Öğretim süreleri kısaltılarak yazı farkındalığı becerilerinin öğretimi akıcı hale getirilebilir.	Tekrarlı okuma Türkçe derslerinde iyi bir okuyucu yöntemiyle kaynaştırma ortamlarında uygulanabilir.
<i>Araştırmaya yönelik öneriler</i>	1.Daha geniş katılımcı gruplarına uygulanarak araştırma sonuçları genişletilebilir.	1.Farklı ortamlarda farklı öğretmenler tarafından uygulanması 2.BOA stratejisi başka stratejilerle karşılaştırılarak etkililiği belirlenebilir. 3.Başka yetersizlik grubu ve daha küçük bir grupla uygulanabilir. 4.BOA stratejisi diğer bilişsel strateji türleriyle karşılaştırılarak verimliliği test edilebilir.	1.Zihinsel engelli katılımcı sayısının artırılarak deney ve kontrol gruplu uygulama yapma 2.Farklı yetersizlik türlerine uygulanabilir 3.Araştırmacının uyguladığı programın öğretmen ve ailelere yönelik olarak hazırlanıp uygulanması 4. Paylaşımlı kitap okuma programı hazırlanırken ne tür erken okuryazarlık becerilerine odaklanılacağına belirlenmesi 5. Boylamsal çalışmalara yer verilmesi	1.Farklı engel grubu ve geniş katılımlı grupla tekrarlı okuma uygulanabilir 2.Tekrarlı okuma diğer okuma teknikleriyle birlikte uygulanabilir. 3.Renkli okuma tekniği için renklerin belirlenmesine ve etkililiğine yönelik çalışmalar yapılabilir.

Çalışmalar	Çınar, 2019	Coşgun Başar, 2019	Er, 2020
Çalışma Türü	Yüksek Lisans Tezi	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi
Çalışmanın Amacı	Paragrafın önceden dinlenmesi stratejisinin akıcı ve doğru okuma ile okuduğunu anlama üzerindeki etkisi	Metin yapısına dayalı strateji öğretimi ile çok ögeli bilişsel strateji öğretiminin bilgi verici metinleri anlamada etkililiklerinin karşılaştırılması	Hece sonundaki ünsüzü okumada Aşamalı Dikte Tekniğinin etkisi
Katılımcı Özellikleri	12 ve 14 yaşlarında olan hafif düzeyde zihinsel engelli öğrenciler	Yaş ortalamaları 17 olan hafif düzeyde zihinsel engelli 18 öğrenci	9 ve 18 yaşlarında olan zihinsel engelli 2 öğrenci
Okul türü	Ortaokul	Özel eğitim meslek okulu	Özel Eğitim Okulu
Sınıf	7. ve 8. sınıf	Özel eğitim sınıfı	
Cinsiyet		4 kız 14 erkek	1 erkek 1 kız
Kişi sayısı	3	18	2
Araştırma Modeli	Tek denekli denekler arası çoklu yoklama modeli	Ön test son test deneysel desen	Davranışlar arası çoklu yoklama deseni
Bağımlı değişken	Okunan metni anlama ve metne ilişkin sorulara cevap verme	Problem çözüm metnini anlama düzeyi	Hece sonundaki ünsüzleri ilk denemede doğru okuma becerisi
Bağımsız değişken	Paragrafın önceden dinlenmesi stratejisi	Çok ögeli bilişsel strateji ve metin yapısına dayalı strateji	Aşamalı Dikte Tekniği
Uygulanan Strateji/müdahale	Paragrafın önceden dinlenmesi stratejisi kapsamında geliştirilen okuduğunu anlama ve kelime tanıma öğretim programı	Çok ögeli bilişsel strateji ve metin yapısına dayalı strateji öğretim programı	Aşamalı Dikte Tekniği 4 aşama ve bir öğretim oturumu
Etkililik	Okuduğunu anlama ve kelime tanıma becerilerini kazanmada etkili olmuştur.	Her iki strateji de etkili bulunmuş, aralarında anlamlı fark bulunamamış, MYDSÖ puanları daha yüksektir.	Aşamalı Dikte Tekniği hece sonundaki ünsüzü okumada etkili bulunmuştur.
Güvenirlilik	Gözlemciler arası güvenilirliğe bakılmıştır.	-	Gözlemciler arası güvenilirlik ve uygulama güvenilirliği yüksek bulunmuştur.
Sınırlılıklar	Katılımcı sınırlılığı	Katılımcı ve kullanılan metinlerin sınırlılığı	Katılımcı, veri toplama aracı, sosyal geçerlik verisi sınırlılığı

Uygulamaya yönelik öneriler	<p>1.Yanlıı analiz envanteriyle ilgili MEB tarafından öğretmenlere eğitim verilebilir.</p> <p>2.Müdahaleden önce uygulayıcıların pratikleşmesi sağlanmalıdır.</p> <p>3.Yanlıı analiz envanterinin kalabalık gruplara uygulanması için öğretim programı hazırlanmalıdır.</p> <p>1.Farklı becerilerin öğretiminde ya da farklı yaş ve engel gruplarıyla tekrarlanabilir.</p> <p>2.Başka stratejilerle karşılaştırılarak etkililiğine bakılabilir.</p> <p>3. Okuduğunu anlama, okuma sırasında yapılan hatalar ve okuma performansları karşılaştırılabilir.</p>	<p>1.Öğretimin küçük gruplarla yapılması</p> <p>2.Kullanılacak metinlerin yapılarının ve düzeylerinin uygunluğuna dikkat edilmesi</p> <p>3.Katılımcıların düzeyine ve yaşlarına uygun pekiştirici kullanma</p>	Ses bilgisel farkındalık için dikte çalışmalarına yer verilebilir.
Araştırmaya yönelik öneriler	<p>1.Farklı engeli gruplarıyla çalışılması</p> <p>2.Birden fazla yapı içeren metinlerle yapılması</p> <p>3.Farklı zaman dilimlerinde izleme verilerinin alınması</p>	<p>1.Tekniğin doğru okumaya etkisi</p> <p>2.Normal gelişim gösterenlerin ses bilgisel farkındalığına etkisi incelenebilir.</p>	

Çalışmalar	Kırcaali-İftar ve Uysal, 1999	Güzel Özmen ve Doğanay Bilgi, 2005	Güzel Özmen, 2006	Güzel Özmen ve Vayıç, 2007
Çalışma Türü	Makale	Makale	Makale	Makale
Çalışmanın Amacı	Özel eğitim danışmanlığıyla verilen resimli fişlerle okuma yazma öğretiminin etkililiğinin incelenmesi	Hece sonundaki ünsüzü okumada Aşamalı Dikte Tekniğinin etkisi	Yazma becerisinde Uyarlanmış Bilişsel Strateji Öğretiminin etkisi	Hece tanıma becerilerinde Oku-Altını Çiz-Böl-Birleştir stratejisinin etkililiği
Katılımcı Özellikleri	Yaşları 7 olan eğitilebilir zihinsel engelli 4 öğrenci	9 ve 18 yaşlarında olan zihinsel engelli 2 öğrenci	13-17 yaşları arasında olan hafif düzeyde zihinsel engelli 4 öğrenci	Yaşları 10,11 ve 12 olan 3 zihinsel engelli öğrenci
Okul türü	İlkokul	Özel Eğitim Okulu	İlköğretim Okulu	İlköğretim Okulu
Sınıf	Kaynaştırma		Özel Eğitim Sınıfı	Kaynaştırma, Özel eğitim sınıfı
Cinsiyet	3 kız 1 erkek	1 erkek 1 kız	4 erkek	3 erkek
Kişi sayısı	4	2	4	3
Araştırma Modeli	Beceriler arası çoklu yoklama modeli	Davranışlar arası çoklu yoklama deseni	Nitel araştırma – Görüşme tekniği	Denekler Arası Çoklu Yoklama Deseni
Bağımlı değişken	10'ar gruplanmış fiş gruplarını doğru okunması	Hece sonundaki ünsüzleri ilk denemede doğru okuma becerisi	-	Hecelerin doğru okunma oranı
Bağımsız değişken	Resimli fişler yardımıyla fişleri okuma ve yazma öğretimi	Aşamalı Dikte Tekniği	-	Oku-Altını Çiz-Böl-Birleştir stratejisi
Uygulanan Strateji/müdahale	Resimli fiş cümlelerinin okunması ve yazılması	Aşamalı Dikte Tekniği 4 aşama ve bir öğretim oturumu	Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile üst bilişsel görüşmeler ve 4 oturumda Uyarlanmış Bilişsel Strateji Öğretimi	Oku-Altını Çiz-Böl-Birleştir Stratejisinin Uygulanması
Etkililik	Özel eğitim danışmanlığı ile verilen resimli fiş yardımıyla okuma yazma öğretimi etkili bulunmuştur.	Aşamalı Dikte Tekniği hece sonundaki ünsüzü okumada etkili bulunmuştur. Gözlemciler arası güvenilirlik ve uygulama güvenilirliği yüksek bulunmuştur.	Uyarlanmış bilişsel strateji öğretimi yazma becerileri üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Gözlemciler arası güvenilirlik ve uygulama güvenilirliği yüksek bulunmuştur.	Strateji hece aşamasındaki becerileri yerine getirmede etkili olmuştur. Gözlemciler arası güvenilirlik ve uygulama güvenilirliği yüksek düzeyde bulunmuştur.
Güvenirlik	-	-	-	-
Sınırlılıklar	İzleme verisi, bağımlı ve bağımsız değişkenlerin güvenilirlik verisi	-	-	Katılımcı sınırlılığı

Uygulamaya yönelik öneriler

1.Sınırlılıkları ortadan kaldıracak bir araştırma yapılabilir

2. Özel eğitim danışmanlığının farklı beceriler ve farklı özür grupları üzerindeki etkisi incelenebilir
3.Özel eğitim danışmanlığı farklı destek hizmetlerle karşılaştırılabilir.

Araştırmaya yönelik öneriler

Ses bilgisel farkındalık için dikte çalışmalarına yer verilebilir.

1.Tekniğin doğru okumaya etkisi
2.Normal gelişim gösterenlerin ses bilgisel farkındalığına etkisi incelenebilir.

Yazma becerisi kazandırılırken bütüncül bir yaklaşımla model olunmalıdır.

1.Daha geniş bir çalışma grubuna uygulanabilir.
2.Üst bilişsel stratejinin yazma becerisine etki eden daha farklı bulgulara ulaşılarak genellemeyi sağlanmalıdır.

1.Strateji uygulamasına ilişkin öğrencileri bilgilendirmek, ipuçlarıyla desteklemek
3.Öğretim aşamalandırılarak bireyselleştirilmelidir.. İlk okuma yazma öğretiminde de uygulanarak etkililiği araştırılabilir.

Çalışmalar	Kurtdebe Fidan ve Akyol, 2011	Doğanay Bilgi ve Güzel-Özmen, 2014	Coşkun, Gür ve Aykutlu, 2014	Çetrez İşcan ve Coşkun, 2016
Çalışma Türü	Makale	Makale	Makale	Makale
Çalışmanın Amacı	Okuma ve okuduğunu anlamayı geliştirmek	Metni anlamada Uyarlanmış Çok Ögeli Bilişsel Strateji Öğretiminin etkisi	Okuma sonrası çizilen resimlerin okuduğunu anlama becerisi ile ilişkisi	Okuma stratejilerinin okuduğunu anlama ve akıcılık üzerindeki etkisinin incelenmesi
Katılımcı Özellikleri	11 yaşında hafif derecede zihinsel engelli	Yaşları 12 ve 13 olan hafif düzeyde zihinsel engelli öğrenciler	Yaşları 10 ve 11 olan hafif düzeyde zihinsel yetersizlik gösteren 15 öğrenci	Hafif derece zihinsel engelli olan bir Özel Eğitim Okulunda 5. Sınıf öğrencisi
Okul türü	İlköğretim Okulu	İlköğretim Okulu	İlköğretim Okulu	Özel Eğitim Okulu
Sınıf	4.sınıf	Kaynaştırma	1.ve 4. sınıf	5.sınıf
Cinsiyet	1 erkek	1 kız 2 erkek	6 kız 9 erkek	
Kişi sayısı	1	3	15	1
Araştırma Modeli	Eylem araştırması	Nitel araştırma- görüşme tekniği	Nitel araştırma - durum çalışması	Eylem araştırması
Bağımlı değişken	-	-	-	-
Bağımsız değişken	-	-	-	-
Uygulanan Strateji/müdahale	Okuma ve okuduğunu anlamayı geliştirmeye yönelik çalışmalar 12 hafta ve 30 saat	Uyarlanmış Çok Ögeli Bilişsel Strateji Öğretimi ile okuma öncesi, sırası ve sonrası stratejiler öğretilmiştir.	Okunan metinle ilgili sözel cevaplar ile metin okuma sonrası çizilen resimlerin incelenmesi	Yankılayıcı ve eşli okuma stratejileri
Etkililik	Okuma ve okuduğunu anlama düzeyi endişe düzeyinden serbest düzeye yükselmiştir.	Metni anlama becerisi öğretim öncesine göre artış göstermiştir.	Görsel sunumun anlamayı olumlu etkilediği görülmüştür.	Okuduğunu anlama düzeyi artarken, sesli okuma endişe düzeyinde kalmıştır.
Güvenirlilik		Gözlemciler arası güvenilirlik ve uygulama güvenilirliği yüksek düzeyde bulunmuştur.	-	-
Sınırlılıklar	-	-	-	Katılımcı, strateji ve kullanılan metin sınırlılığı
Uygulamaya yönelik öneriler	Tekrarlı, eko ve eşli okuma teknikleri okuma ve okuduğunu anlamaya olumlu etkileri olduğu için uygulanabilir.	1.Starejiler bütüncül bir yaklaşımla öğretilmelidir. 2.Stratejilerin öğretiminde model olunarak yüksek sesle düşünerek etkileşimli diyaloglara özen gösterilmelidir.	1.Çocuklara küçük yaşlardan itibaren kitap sevgisi kazandırılmalıdır. 2. Metin seçimi öğrencilerin seviyesine uygun olmalı, uygulama ve değerlendirme süreçleri iyi yapılmalıdır.	Uygun stratejiler geliştirilerek okuma ve okuduğunu anlama beceri düzeyini arttırmaya yönelik uygulamalara yer verilmelidir.
Araştırmaya yönelik öneriler	1.Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler için uygun stratejiler araştırılmalıdır. 2.Okuma konusunda risk grubunda olan bireyler erken dönemde fark edilerek gerekli tedbirler alınmalıdır.	1. Daha geniş bir katılımcı grubuna uygulanabilir. 2. Okuduğunu anlamının dışında diğer akademik becerilerde bu üst bilişsel süreçler hakkında araştırma yapılarak bir profil çıkarılabilir.	Metin anlama konusunda öğrencilerin farklı ifade etme imkânları tanınmalı ve bu tür çalışmalar teşvik edilmelidir.	1.Yankılayıcı ve eşli okuma dışındaki okuma stratejilerinin etkililikleri araştırılabilir. 2.Daha fazla sayıda katılımcıyla çalışılıp okuma stratejilerinin etkililiğine bakılabilir.

Çalışmalar	Çetrez İşcan, Yılmaz ve Coşkun, 2017	Sümer ve Eldeniz Çetin, 2018	Coşkun ve Geç, 2018	Erdoğan ve Uygur Celep, 2018
Çalışma Türü	Makale	Makale	Makale	Makale
Çalışmanın Amacı	Akıcı okuma stratejilerinin okuma ve okuduğunu anlamaya etkisi	Dinlediğini anlama konusunda geleneksel ve dijital hikâye okuma stratejilerinin verimlilik ve etkililiklerinin karşılaştırılması	Sesli harflerin öğretiminde cümle çözümlene yönteminin etkililiği	Fonolojik farkındalık eğitiminin okuma becerilerinin edinilmesine etkisi
Katılımcı Özellikleri	Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan 3 öğrenci	Yaşları 7-8 arasında olan hafif derecede zihinsel yetersizliği olan öğrenciler	11 yaşında hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrenci	13 yaşında hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrenci
Okul türü	Özel Eğitim Ortaokulu ve Mesleki Eğitim Merkezi	İlköğretim Okulu	İlköğretim Okulu	Ortaokul
Sınıf	9., 6. Ve 5. sınıf	2. sınıf	Özel Eğitim Sınıfı 6. sınıf	8. sınıf yarı zamanlı kaynaştırma
Cinsiyet	-	2 kız 1 erkek	1 erkek	-
Kişi sayısı	3	3	1	1
Araştırma Modeli	Eylem araştırması	Tek denekli - dönüşümlü uygulamalar modeli	Eylem araştırması	Tek denekli yarı deneysel araştırma
Bağımlı değişken	-	Dinlediğini anlama ile ilgili soruları doğru cevaplama düzeyi	-	-
Bağımsız değişken	-	Geleneksel hikâye okuma ve dijital hikâye uygulaması	-	-
Uygulanan Strateji/müdahale	Eşli, paylaşarak ve koro okuma stratejileri	Geleneksel hikâye okuma ve dijital hikâye uygulaması	Cümle çözümlene yöntemi	Fonolojik farkındalık eğitim programı
Etkililik	3 katılımcıdan ikisinin serbest düzeye çıktığı, birinin ise endişe düzeyinde kaldığı görülmüştür.	Dinlediğini anlamada dijital hikâye uygulaması daha etkili bulunmuştur.	Cümle çözümlene yöntemi sesli harflerin öğretiminde etkili bulunmuştur.	Eğitimin fonolojik farkındalık becerilerini azalttığı, hatalı okunan kelimeleri azalttığı, kelime tanıma ve okuduğunu anlamayı da arttırdığı görülmüştür.
Güvenirlilik	Araştırmanın güvenirliliği sağlanmıştır.	Güvenirlilik verileri toplanmıştır.	-	-
Sınırlılıklar	-	-	-	Çalışma süresi sınırlılığı
Uygulamaya yönelik öneriler	-	1.Dijital hikâyeler, öğrenme alanlarına yönelik yapılan etkinliklerde kullanılabilir. 2.Türkçe ders kitaplarındaki dinleme ile ilgili alanlar görsel olarak zenginleştirilebilir.	-	1.Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin fonolojik farkındalık becerileri geliştirilmeli, onlarla daha uzun süre çalışılmalıdır.
Araştırmaya yönelik öneriler	1. Ailenin katılımı sağlanarak okul dışında da okuma becerilerinin desteklenmesi sağlanabilir. 2.Öğretmenler okuma stratejileri ve kullanımı hakkında bilgilendirilebilir. 3.Başka yetersizlik gruplarıyla akıcı okuma stratejilerinin etkililiğine bakılabilir. 4.Okuma ile ilgili başka stratejilerin anlamaya etkisi incelenebilir.	1.Dijital hikâye uygulamasının okuduğunu anlama ve yazma beceri alanlarına etkisi araştırılabilir. 2.Dijital hikâye uygulaması tekniği farklı sınıf düzeylerinde uygulanarak etkililiğine bakılabilir.	1.Daha büyük bir katılımcı grubuyla 2.Orta, ağır düzey zihinsel engelliler ve otizmliyle 3.Farklı yöntemlerin etkililiğine bakılabilir.	1. Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocuklarla sözcükleri hecelere ayırma, aynı ses ile başlayan sözcükleri ve uyakları fark ettirme çalışmaları yapılabilir.

Tablo 1’de yer alan çalışmalar; çalışmanın türü, amacı, katılımcılar, araştırma modeli, uygulanan müdahale, müdahale sonuçları, sınırlılıklar ve öneriler başlıkları altında özetlenmiş, bu başlıklara ilişkin bulguların analizine aşağıda yer verilmiştir:

3.1. İncelenen Çalışmaların Türü

İncelenen araştırmalar, 5'i doktora tezi, 18'i yüksek lisans tezi ve 12 tane de makale çalışması olmak üzere toplam 35 çalışmadan oluşmaktadır. Tez çalışmaları 2005-2020 yıllarını, makale çalışmaları ise 1999-2020 yıllarını kapsamaktadır.

3.2. İncelenen Çalışmaların Amacı

İncelenen çalışmalarda uygulanan stratejilerin amaçlarına bakıldığında en yoğun okuduğunu anlama konusunda olduğu görülmektedir (Atik Çatak, 2006; Cora İnce, 2007; Coşkun, Gür ve Aykutlu, 2014; Duman, 2006; Güldenoğlu, 2008; Güler, 2008; Işıkdoğan, 2009; Kayahan, 2011; Özak, 2017). Bu 9 çalışma sadece okuduğunu anlamaya yönelik stratejilerin etkililiği hakkında iken bazı çalışmalarda hem okuma hem de okuduğunu anlamaya yönelik stratejiler birlikte çalışılmıştır (Çetrez İşcan, Yılmaz ve Coşkun, 2017; Çınar, 2019; Gevrek, 2018; Kurtdede, Fidan ve Akyol, 2011). Okuduğunu anlama ve akıcılık konusunda 1 çalışma (Çetrez İşcan ve Coşkun, 2016), metni anlama ile ilgili de 3 çalışma yer almaktadır (Coşgun Başar, 2019; Doğanay Bilgi, 2009; Doğanay Bilgi ve Güzel Özmen, 2014). Çalışmaların bir kısmı sadece okuma becerilerine odaklanırken (Coşkun ve Geç, 2018; Çevik, 2006; Dündar, 2006; Erdoğan ve Uygur Celep, 2018; Gül, 2006; Orçan, 2010; Özak, 2008), bazıları da okuma yazma öğretimine odaklanmışlardır (Eyidoğan, 2005; Kırcaali İftar ve Uysal, 1999). Yazma ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında yazma becerisi amacıyla 2 çalışma (Güzel Özmen, 2006; Yılmaz, 2009), yazı farkındalığı (Aslan, 2018; Demir, 2016) becerilerinin zenginleştirilmesinde 2 çalışma ve öykü yazma (Güler Bülbül, 2016) becerilerinde 1 çalışma bulunmaktadır. Hece ile ilgili 3 çalışmadan ikisi hecenin sonundaki ünsüzü okuma (Er, 2020; Güzel Özmen ve Doğanay Bilgi, 2005) diğeri de hece tanıma becerileri (Güzel Özmen ve Vayiç, 2007) ile ilgilidir. Dinlediğini anlama ile ilgili de 1 çalışma (Sümer ve Eldeniz Çetin, 2018) bulunmaktadır.

3.3. İncelenen Çalışmalarda Yer Alan Katılımcılar

Çalışmalarda yer alan örneklem grubunun özellikleri; katılımcıların sayısı, tanısı, yaşları, cinsiyeti, okul ve sınıfları açısından incelenmiştir.

3.3.1. Katılımcıların Tanısı

İncelenen tüm müdahale çalışmalarında katılımcıların zihinsel engelli bireylerden oluşması koşulu olduğundan tüm katılımcılar zihinsel engelli birey olarak tanılanmıştır. Yetersizlikten etkilenme derecelerine bakıldığında çalışmalardaki katılımcıların büyük çoğunluğu hafif derece zihinsel yetersizliğe sahip bireylerden oluşmaktadır (Coşkun ve Geç, 2018; Coşgun Başar, 2019; Gür ve Aykutlu, 2014; Çetrez İşcan ve Coşkun, 2016; Çetrez İşcan, Yılmaz ve Coşkun, 2017; Çevik, 2006; Çınar, 2019; Demir, 2016; Doğanay Bilgi, 2009; Doğanay Bilgi ve Güzel Özmen, 2014; Erdoğan ve Uygur Celep, 2018; Eyidoğan, 2005; Gevrek, 2018; Gül, 2006; Güldenoğlu, 2008; Güler, 2008; Güzel Özmen, 2006; Işıkdoğan, 2009; Kurtdede Fidan ve Akyol, 2011; Orçan, 2010; Özak, 2017; Sümer ve Eldeniz Çetin, 2018). 5 çalışmada katılımcıların tanısı eğitilebilir zihinsel engelli olarak belirtilmiştir (Atik Çatak, 2006; Duman, 2006; Kayahan, 2011; Kırcaali İftar ve Uysal, 1999; Yılmaz, 2009). 5 çalışmada da katılımcıların yetersizlik derecesi belirtilmeyip sadece zihinsel engelli oldukları ifade edilmiştir (Cora İnce, 2007; Er, 2020; Güzel Özmen ve Doğanay Bilgi, 2005; Güzel Özmen ve Vayiç, 2007; Özak, 2008). Katılımcıları orta derecede zihinsel yetersizliği olan sadece bir çalışma (Dündar, 2006) bulunurken, yazı farkındalığı (Aslan, 2018) ve öykü yazma (Güler Bülbül, 2016) ile ilgili çalışmalarda katılımcılar zihinsel engelliler ve yazma yetersizliği olan bireyler olmak üzere iki gruptan oluşmaktadır.

3.3.2. Katılımcıların Okul-Sınıf Türü ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Katılımcıların yaşları 48 ay ile 18 yaş arasında değişmekte, çoğunlukla ilköğretim çağındaki bireyler yer almaktadır. Okul ve sınıf türlerine bakıldığında 17 çalışmanın katılımcıları (Atik Çatak, 2006; Cora İnce, 2007; Coşkun, Gür ve Aykutlu, 2014; Çevik, 2006; Çınar, 2019; Doğanay Bilgi, 2009; Doğanay Bilgi ve Güzel Özmen, 2014; Erdoğan ve Uygur Celep, 2018; Gül, 2006; Güldenoğlu, 2008; Güler Bülbül, 2016; Işıkdoğan, 2009; Kırcaali İftar ve Uysal, 1999; Kurtdede Fidan ve Akyol, 2011; Özak, 2017; Sümer ve Eldeniz Çetin, 2018; Yılmaz, 2009) ilköğretim okullarının kaynaştırma sınıfında öğrenim görmektedirler. 6 çalışmadaki katılımcılar özel eğitim okuluna (Çetrez İşcan ve Coşkun, 2016; Çetrez İşcan, Yılmaz ve Coşkun, 2017; Dündar, 2006; Er, 2020; Güzel Özmen ve Doğanay Bilgi, 2005; Özak, 2008) devam etmektedirler. 5 çalışmanın (Coşkun ve Geç, 2018; Duman, 2006; Güzel Özmen, 2006; Kayahan, 2011;

Orçan, 2010) katılımcıları da ilköğretim okulları bünyesinde yer alan özel eğitim sınıfında öğrenim görmektedirler. 2 çalışmada da (Güler, 2008; Güzel Özmen ve Vayıç, 2007) katılımcıların bir kısmı buldukları İlköğretim okulunun özel eğitim sınıfına, bir kısmı da kaynaştırma sınıflarına devam etmektedirler. 2 çalışmanın (Aslan, 2018; Demir, 2016) katılımcılarını bağımsız anaokulundaki bir anasının öğrencileri oluşturmuştur. Kalan 2 çalışmadan birinin katılımcılarını (Eyidoğan, 2005) bir rehabilitasyon merkezinin öz bakım sınıfına devam eden öğrenciler oluştururken diğer çalışmanın (Coşgun Başar, 2019) da özel eğitim meslek okuluna devam eden 18 yaşındaki öğrenciler oluşturmuştur. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımına bakıldığında 102'si erkek, 69'u kız olmak üzere, 6 çalışmada da cinsiyet ile ilgili bilgi verilmeyen 91 katılımcı ile birlikte toplamda 262 kişi yer almıştır.

3.4. İncelenen Çalışmaların Araştırma Modeli

Araştırma modellerine bakıldığında 5 çalışmanın eylem araştırması modelinde yapıldığı (Coşkun ve Geç, 2018; Çetrez İşcan ve Coşkun, 2016; Çetrez İşcan, Yılmaz ve Coşkun, 2017; Gevrek, 2018; Kurtdede Fidan ve Akyol, 2011), 2 çalışmanın da vaka/durum çalışması şeklinde desenlendiği (Coşkun, Gür ve Aykutlu, 2014; Dündar, 2006), 2 çalışmanın da (Doğanay Bilgi ve Güzel Özmen, 2014; Güzel Özmen, 2006) nitel araştırma yöntemlerinden görüşme şeklinde yapıldığı görülmektedir. 3 çalışmanın da deneysel desende (Coşgun Başar, 2019; Gül, 2006; Işıkdöğen, 2009), diğer 23 çalışmanın ise tek denekli araştırma modelinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Tek denekli ve deneysel desenlere göre yapılan çalışmalarda 2 tanesi hariç (Erdoğan ve Uygur Celep, 2018; Kayahan, 2011) tümünde bağımlı ve bağımsız değişkenler açık bir şekilde belirtilmiştir.

3.5. İncelenen Çalışmalarda Uygulanan Strateji ve Müdahaleler

İncelenen araştırmalarda kullanılan stratejiler ve stratejilerin uygulandığı beceri alanına ilişkin bilgiler Tablo 2'de verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde en çok okuduğunu anlamaya yönelik stratejilerin yer aldığı görülmektedir. İncelenen çalışmalarda aynı amaca yönelik aynı stratejiyi kullanan 4 çalışma yer almıştır. Duman, 2006 ve Işıkdöğen, 2009 okuduğunu anlamaya yönelik Hikaye Haritası Tekniğinin çalışırken, hece okuma alanına yönelik Er, 2020 ile Güzel Özmen ve Doğanay Bilgi, 2005 Aşamalı Dikte Tekniğini çalışmışlardır. Aynı amaca yönelik birden fazla çalışmanın yer aldığı alanlarda farklı stratejiler çalışılmıştır. Okuduğunu anlamaya yönelik 8 çalışmada 7, hece okuma alanında ise 3 çalışmada 2 farklı strateji çalışılmıştır. Dinlediğini anlama 1, okuduğunu anlama ve akıcılık 4, okuma ve anlama 3, metinleri anlama 3, okuma öğretimi 5, okuma yazma öğretimi 2, yazı farkındalığı 2, yazma becerisi 2, öykü yazma alanında da 1 strateji çalışılmıştır.

Tablo 2. Zihinsel Engelli Öğrencilerin Okuma ve Yazma İle İlgili Becerileri Arttırmaya Yönelik Çalışmalarda Kullanılan Stratejiler

Okuduğunu Anlama	Hikaye Haritası Tekniği (Duman,2006; Işıkdöğen, 2009)	Power Point Sunum Programı ile hazırlanan Okuma Materyali (Atik Çatak, 2006)	Birleştirilmiş İşbirlikli Okuma ve Kompozisyon Tekniği (Cora İnce, 2007)	Karşılıklı Öğretim Tekniği (Güldenoğlu, 2008)	Kelime Öğretimi Tekniği (Kayahan, 2011)	Bak-Oku-Anlat Stratejisi (Özak, 2017)	Okuma Sonrası Çizilen Resimleri İnceleme Stratejisi (Coşkun, Gür ve Aykutlu, 2014)
Dinlediğini Anlama	Dijital Hikaye Okuma Uygulaması (Sümer ve Eldeniz Çetin, 2018)						
Okuduğunu Anlama ve Akıcılık	Yankılı ve Eşli Okuma Stratejileri (Çetrez İşcan ve Coşkun, 2016)		Okuduğunu Anlama ve Kelime Tanıma Öğretim Programı (Çınar, 2019)		Okuma Öncesi ve Sonrası Teknikler (önceden dinleme, tekrarlı okuma) (Çevik, 2006)		Tekrarlı Okuma-Geri Bildirim-Ödül (Orçan, 2010)
Okuma ve Anlama	Tekrarlı ve Renkli Metinlerle Okuma (Gevrek, 2018)		Eşli, Paylaşarak ve Koro Okuma Teknikleri (Çetrez İşcan, Yılmaz ve Coşkun, 2017)		Eylem Planı (Kurtdede Fidan ve Akyol, 2011)		
Metinleri Anlama	Kendini Düzenleme Stratejisi-Çok Ögeli Bilişsel Strateji (Doğanay Bilgi, 2009)		Uyarlanmış Çok Ögeli Bilişsel Strateji (Doğanay Bilgi ve Güzel Özmen, 2014)		Metin Yapısına Dayalı Strateji Öğretimi, Çok Ögeli Bilişsel Strateji Öğretimi (Coşgun Başar, 2019)		

Okuma Öğretimi	Ses Bilgisel Farkındalık Becerileri Eğitimi (Gül, 2006)	Ses Temelli Cümle Yöntemi (Dündar, 2006)	Eş Zamanlı İpucunun Bilgisayar Yardımıyla Sunulması Tekniği (Özak, 2008)	Fonolojik Farkındalık Eğitimi (Erdoğan ve Uygur Celep, 2018)	Cümle Çözümleme Yöntemi (Coşkun ve Geç, 2018)		
Okuma Yazma Öğretimi	Hata Düzeltmeli Eş Zamanlı İpucu (Eyidoğan, 2005)			Resimli Fiş Cümlelerinin Yazılması ve Okunması (Kırcaali İftar ve Uysal, 1999)			
Yazı Farkındalığı	Paylaşımlı Kitap Okuma (Aslan, 2018)			Yazı Bakımından Zenginleştirilmiş Oyunlar (Demir, 2016)			
Yazma Becerisi	Fizyoterapi Yöntemi-İnce Motor Becerilerinin Geliştirilmesi için Egzersiz Programı (Yılmaz, 2009)			Uyarlanmış Bilişsel Strateji Öğretimi (Güzel Özmen, 2006)			
Öykü Yazma	Seç+düzenle+yaz ve oku-düzeltil+paylaş-düzeltil stratejisi (Güler Bülbül, 2016)						
Hece Okuma	Aşamalı Dikte Tekniği (Er, 2020; Güzel Özmen ve Doğanay Bilgi, 2005)			Oku-Altını Çiz-Böl-Birleştir stratejisi (Güzel Özmen ve Vayış, 2007)			

3.6. İncelenen Çalışmaların Etkililiği

Çalışmalarda kullanılan strateji sonuçları genel olarak etkili bulunmuştur. Okuduğunu anlama tekniklerinin okuduğunu anlama becerisi üzerindeki etkililiğinin karşılaştırıldığı araştırmada (Güler, 2008) en etkili tekniğin “birleştirilmiş teknik” olduğu görülmüştür. Çok Ögeli Bilişsel Stratejinin uygulandığı çalışmada da (Doğanay Bilgi, 2009) tekniğin bilgi verici metinler üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir. Metin Yapısına Dayalı Strateji Öğretimi ile Çok Ögeli Bilişsel Stratejinin bilgi verici metinleri anlamada etkililiklerinin karşılaştırıldığı çalışmada (Coşkun Başar, 2019) her iki stratejinin etkili olduğu, aralarında anlamlı fark olmadığı bulunmuş ancak Metin Yapısına Dayalı Strateji Öğretiminin puanlarının daha yüksek olduğu ifade edilmiştir. Hikâye Haritası Tekniğinin okuduğunu anlamada ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılarak etkililiğinin belirlendiği çalışmada (Işıkdoğan, 2009) tekniğin deney grubunda etkili olduğu bulunmuştur. Okuma stratejilerinin okuduğunu anlama ve akıcılık üzerindeki etkisinin incelendiği eylem araştırmasında (Çetrez İşcan ve Coşkun, 2016) öğrencinin okuduğunu anlama düzeyi artış gösterirken, sesli okuma düzeyi endişe düzeyinde kalmıştır. Akıcı okuma stratejilerinin okuma ve okuduğunu anlama üzerindeki etkisinin incelendiği bir diğer eylem araştırması sonucunda ise (Çetrez İşcan, Yılmaz ve Coşkun, 2017) üç katılımcıdan ikisi serbest düzeye çıkarken birinin endişe düzeyinde kaldığı görülmüştür. Orçan (2010), çalışmada okuma hızının artırılmasında tekrarlı okuma ile birlikte sunulan beceri ve performans temelli tekniklerden etkili olanı belirlemeye çalışmış, etkili olan tekniklerin deneklere göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Dinlediğini anlamada geleneksel okuma ile dijital hikâye okuma uygulamasının karşılaştırıldığı çalışmada ise (Sümer ve Eldeniz Çetin, 2018) “dijital hikâye uygulamasının” daha etkili olduğu bulunmuştur. İncelenen diğer araştırmalarda uygulanan tüm stratejiler amaçlanan beceri alanında etkili bulunmuştur.

Tek denekli ve deneysel desen modelinde yapılan araştırmalarda genellikle uygulama güvenilirliği ve gözlemciler arası güvenilirlik verisi toplanmış ve yeterli düzeyde bulunmuştur. Güvenirlik verisi olmayan çalışmalar; Atik Çatak, 2006; Coşkun ve Geç, 2018; Erdoğan ve Uygur Celep, 2018; Gül, 2006; Güler Bülbül, 2016; Kırcaali İftar ve Uysal, 1999; Işıkdoğan, 2009; Yılmaz, 2009. Kırcaali İftar ve Uysal (1999) güvenilirlik verisinin olmamasını sınırlılık olarak belirtmişlerdir.

3.7. İncelenen Çalışmaların Sınırlılığı

İncelenen çalışmalarda herhangi bir sınırlılık bilgisi bulunmayan 11 araştırma bulunmaktadır (Coşkun ve Geç, 2018; Coşkun, Gür ve Aykutlu, 2014; Çetrez İşcan, Yılmaz ve Coşkun, 2017; Doğanay Bilgi ve Güzel Özmen, 2014; Dündar, 2006; Gül, 2006; Güzel Özmen, 2006; Güzel Özmen ve Doğanay Bilgi, 2005; Kurtdede Fidan ve Akyol, 2011; Sümer ve Eldeniz Çetin, 2018; Yılmaz, 2009). Çalışmanın sınırlılığını

katılımcı, yöntem ve uygulanan strateji olarak belirten 7 çalışma vardır (Cora İnce, 2007; Duman, 2006; Eyidoğan, 2005; Gevrek, 2018; Güler, 2008; Işıkdoğan, 2009; Özak, 2008). Sadece katılımcı sınırlılığına ilişkin bilgiler bulunan 5 araştırma (Aslan, 2018; Çınar, 2019; Demir, 2016; Güzel Özmen ve Vayıç, 2007; Özak, 2017;) bulunmaktadır. 3 çalışmada da (Coşgun Başar, 2019; Çetrez İşcan ve Coşkun, 2016; Doğanay Bilgi, 2009) katılımcı ve strateji yanı sıra kullanılan metin sınırlılığı belirtilmiştir. Kayahan (2011) sadece katılımcı ve uygulama süresini sınırlılık olarak belirtirken, Erdoğan ve Uygur Celep (2018) de çalışma süresini sınırlılık olarak belirtmiştir. Atik Çatak (2006) katılımcı ve yöntem ek olarak amaç sınırlılığı, Güldenoğlu (2008) ise katılımcı, yöntem ve strateji sınırlılığına ek olarak genelleme sınırlılığı bilgisine yer vermişlerdir. Kırcaali İftar ve Uysal (1999) çalışmalarında izleme verisi ve bağımlı-bağımsız değişkenlerin güvenilirlik verisi olmamasını sınırlılık olarak vermişlerdir. Orçan (2010) katılımcı ve stratejiyi sınırlılık olarak belirtirken, Çevik (2016) bunlara ek olarak izleme verisini de sınırlılık olarak belirtmiştir. Er (2020) çalışmasının sınırlılıklarını katılımcı, veri toplama aracı ve öğrenciden sosyal geçerlik verisi toplayamama olarak sıralamıştır.

3.8. İncelenen Çalışmalardaki Öneriler

Çalışmalarda yer alan önerilere bakıldığında tüm araştırmalar ileri araştırmalara yönelik önerilerde bulunmuştur. Üç çalışmada ise (Coşkun ve Geç, 2018; Çetrez İşcan, Yılmaz ve Coşkun, 2017; Kırcaali İftar ve Uysal, 1999) araştırmaya yönelik önerilere yer verilirken uygulamaya yönelik herhangi bir öneriye rastlanmamıştır.

3.8.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

Araştırmalarda okuma yazma becerilerini arttırmaya yönelik uygulanan stratejiler etkili sonuçlar verdiği için çalışmalar bu stratejinin kullanımını önermişlerdir (Atik Çatak, 2006; Cora İnce, 2007; Er, 2020; Güldenoğlu, 2008; Güler, 2008; Güzel Özmen ve Doğanay Bilgi, 2005; Kayahan, 2011; Kurtdede Fidan ve Akyol, 2011; Özak, 2008; Sümer ve Eldeniz Çetin, 2018; Yılmaz, 2009). Çalışmaların bir kısmı okuma yazma becerisinin öğretimi için daha çok stratejinin geliştirilmesi gerektiği önerisinde bulunmuşlardır (Çetrez İşcan ve Coşkun, 2006; Eyidoğan, 2005; Gül, 2006).

Metin sayısının artırılması (Duman, 2006), metinlerin düzey ve uygunluğuna dikkat edilmesi (Coşgun Başar, 2019; Çevik, 2006), katılımcı sayısının artırılması (Dündar, 2006), stratejinin yapılandırılarak aşamalı hale getirilmesi (Doğanay Bilgi, 2009), stratejinin grup eğitimi şeklinde uygulanması (Çınar, 2019; Işıkdoğan, 2009), stratejinin bir bütün halinde öğrencilerin aktif katılımı sağlanarak uygulanması (Doğanay Bilgi ve Güzel Özmen, 2014; Güzel Özmen, 2006; Özak, 2017), daha akıcı yazı farkındalığı becerileri için öğretim sürelerinin kısaltılması (Aslan, 2018), daha uzun süre çalışması (Erdoğan ve Uygur Celep, 2018), kaynaştırma ortamlarında da uygulanması (Gevrek, 2018), strateji hakkında öğrencileri bilgilendirmek ve öğretimin bireyselleştirilip ipuçlarıyla desteklenmesi sonrasında ipuçlarının sistematik geri çekilmesi (Güzel Özmen ve Vayıç, 2007), metin seçilirken uygunluğuna dikkat edilmesi (Coşkun, Gür ve Aykutlu, 2014) uygulamaya yönelik öneriler olarak ifade edilmiştir.

3.8.2. Araştırmaya Yönelik Öneriler

Çalışmalarda yoğunlukla yer alan öneri; farklı düzey, farklı grup ve katılımcı sayısının artırılarak stratejinin etkililiğinin incelenmesi olmuştur (Cora İnce, 2007; Coşkun ve Geç, 2018; Çetrez İşcan ve Coşkun, 2016; Çevik, 2006; Demir, 2016; Doğanay Bilgi ve Özmen, 2014; Eyidoğan, 2005; Gevrek, 2018; Gül, 2006; Güldenoğlu, 2008; Güzel Özmen, 2006; Işıkdoğan, 2009; Orçan, 2010; Özak, 2008). Araştırmaya yönelik öneriler arasında stratejinin başka bir beceri alanındaki etkisinin incelenmesi bulunmaktadır (Atik Çatak, 2006; Çınar, 2019; Duman, 2006; Er, 2020; Gül, 2006; Dündar, 2006; Güzel Özmen ve Doğanay Bilgi, 2005; Güzel Özmen ve Vayıç, 2007; Sümer ve Eldeniz Çetin, 2018). Diğer bir öneri yoğunluğu ise stratejinin başka bir stratejiyle etkililiğinin karşılaştırılması şeklinde olmuştur (Cora İnce, 2007; Çınar, 2019; Güldenoğlu, 2008; Işıkdoğan, 2009; Özak, 2008; Özak, 2017; Kırcaali İftar ve Uysal, 1999). 10 farklı çalışmada stratejilerin çeşitlendirilerek etkililiğinin belirlenmesi önerilmiştir (Coşkun ve Geç, 2018; Coşkun, Gür ve Aykutlu, 2014; Çetrez İşcan ve Coşkun, 2016; Çetrez İşcan, Yılmaz ve Coşkun, 2017; Çınar, 2019; Doğanay Bilgi, 2009; Güler, 2008; Kayahan, 2011; Orçan, 2010; Yılmaz, 2009). Boylamsal çalışmalara yer verilmesi (Aslan, 2018), kalıcılığı belirlemek için izleme verilerinin alınması (Coşgun Başar, 2019) daha uygun stratejilerin araştırılması (Kurtdede Fidan ve Akyol, 2011), yer verilen diğer diğer önerilerdir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkiye’de yapılan zihinsel engelli tanısı almış öğrencilerin okuma yazmaya yönelik becerilerinin artırılması amacıyla yapılan müdahale çalışmaları incelenmiştir. Bu kapsamda amaca yönelik olan 5 doktora tezi, 18 yüksek lisans tezi ve 12 makale olmak üzere 35 çalışma araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışmalar öncelikle tezler olmak üzere uzak tarihten yakın tarihe göre sıralanmış, çalışmaların amacı, katılımcı bilgileri, çalışmanın yöntemi ve uygulanan strateji ve müdahale bilgileri, etkililik ve güvenilirlik verileri ile birlikte sonuçları, sınırlılık ve önerilere ilişkin bilgiler tablo halinde sunulmuş ve analiz edilmiştir.

Çalışmaların amaçlarına ilişkin bulgulara bakıldığında en çok çalışmanın okuduğunu anlamaya yönelik olduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde okuduğunu anlamının okumanın önemli bir boyutu olduğu belirtilmekte (Baydık, Ergül ve Bahap Kudret, 2012) ve zihinsel engelli bireylerin özellikle okuduğunu anlama alanında güçlükler yaşadığı (Eripek, 1989; Güler ve Güzel Özmen, 2010; Işıkdöğün ve Kargın, 2010) ifade edilmektedir. Bu nedenlerden dolayı çalışmaların bu alanda yoğunlaştığı söylenebilir. Okuduğunu anlama alanında en çok kullanılan teknik “Hikâye Haritası Tekniği” olmuştur. Bu tekniğin alanyazında yapılan çalışmalarda normal gelişim gösterenlerin yanı sıra zihinsel engelli öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini geliştirdiği belirtilmektedir (Duman, 2006; Işıkdöğün ve Kargın, 2010).

Çalışmaların katılımcı özellikleri tanısı, okul ve sınıf türü cinsiyet ve katılımcı sayısı değişkenlerine göre incelenmiştir. Çalışmalarda yoğun olarak hafif düzeyde zihinsel engellilerle çalışıldığı, sadece 1 çalışmada orta derecede zihinsel yetersizlik tanısına sahip bireylerle çalışıldığı, ağır derece zihinsel yetersizliği olan bireylerle çalışılmadığı görülmektedir. Bunun nedeni yetersizlikten etkilenme düzeyi yüksek olan bireylerle akademik becerilerden önce öz bakım ve günlük yaşam becerilerine öncelik verilmesi olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların okul ve sınıf türüne bakıldığında büyük çoğunluğunun normal ilköğretim okulunda kaynaştırma öğrencisi olduğu görülmektedir. Sadece 8 çalışmada ayrı özel eğitim okulu, özel eğitim meslek okulu ve özel eğitim rehabilitasyon merkezine devam eden katılımcılarla çalışılmıştır. Diğer çalışmalardaki katılımcılar ise normal ilköğretim okulu bünyesindeki özel eğitim sınıflarına devam etmektedirler. Bu sonucun öğrencilerin yetersizlik dereceleriyle yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir, çünkü hafif düzeyde yetersizlik gösteren yani eğitilebilir zihinsel engelli bireylerin büyük çoğunluğu öğretilbilir ve ağır zihinsel engelli öğrencilere kıyasla normal gelişim gösteren akranlarıyla kaynaştırma eğitimine devam ettiği bilinmektedir.

Çalışmaların çoğunlukla tek denekli araştırma modelinde yapıldığı görülmekte, eylem araştırması yapılan çalışma sayısının çok az olduğu görülmektedir. Tek denekli araştırmaların özel eğitim çalışmalarında çok fazla kullanılmasının nedeni; deneysel kontrolü güçlü bir şekilde kurularak bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koyması, özel gereksinimli bireylerin bireysel farklılıklarından kaynaklı homojen grupların oluşturulamaması, diğer deneysel araştırma yöntemlerindeki denek sayısına ulaşamaması, denek kaybından dolayı ortaya çıkacak veri kaybı, veri toplamada uygun araçların bulunamaması, istatistiksel analizlerde yaşanan güçlükler gibi nedenlerdir (Tekin İftar, 2018).

Çalışmalarda etkililiği incelenen stratejilerin/müdahalelerin aynı amaca yönelik olmasına rağmen birbirinden farklılık gösterdiği görülmektedir. Zihinsel engelli öğrencilerin öğrenme özellikleri ve kapasiteleri göz önünde bulundurulduğunda, stratejilerin daha somut ve bireyselleştirilerek öğretilmesi, uygulama süresinin yeteri kadar uzun olması, stratejilerin unutulma ihtimaline karşı sık sık tekrarlanması ve müdahalelerin etkili olabilmesi için okuma yazma becerilerinin izlenmesi gerektiği söylenebilir.

Çalışmalarda yapılan önerilere bakıldığında uygulamaya yönelik olarak ilgili stratejilerin uygulanmasının yer aldığı görülmektedir. Etkililiği kanıtlanmış müdahalelerin tercih edilmesi başarıyı kazanmada oldukça önemlidir. Bu stratejilerin farklı materyallerle zenginleştirilerek, öğrencilerin ihtiyaçları ve özellikleri göz önünde bulundurularak bireyselleştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Araştırmaya yönelik önerilerde önemli olduğu düşünülen, aynı zamanda bu çalışmaların bir sınırlılığı olabilecek öneri, farklı düzeyde zihinsel yetersizlik yaşayan öğrencilere uygulanmasının etkililiğini incelemektir.

Bu çalışmanın, zihinsel engelli tanısı almış bireylerin okuma ve yazmaya ilişkin becerilerini arttırmaya yönelik Türkiye’de yapılan ve etkililiği ortaya konulan müdahale çalışmalarını bir araya getirip incelemesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Zihinsel engelli bireylerle çalışan eğitimcilere, ailelere ve tüm profesyonellere, okuma yazma becerilerinin kazandırılması ile ilgili kullanılabilecek stratejiler hakkında bilgi sunacağı ve yol gösterici olacağı umut edilmektedir. Alanda araştırma yapacak olanlara da incelenen

çalışmaların önerileri de göz önünde bulundurularak yeni araştırma konuları sunacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada sadece Türkiye’de yapılan araştırmalara yer verilmiştir. Özellikle yurt dışında bu konuda yapılan çalışmaların ve etkililiği kanıtlanmış müdahale/stratejilerin neler olduğu ve bunların ülkemize uyarlanarak ülkemizde uygulanması ve etkililiğinin belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Zihin yetersizliği olan bireylerin okuma yazma becerilerinin gelişiminin izlenebilmesi ve etkili müdahale çalışmalarının yapılabilmesi için boylamsal çalışmalara ve eylem araştırmalarına bunun yanı sıra orta ve ağır düzeyde zihinsel yetersizlik yaşayan bireylere yönelik okuma yazma becerilerinin kazandırılması için yapılan etkili müdahale çalışmalarına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, eğitilebilir yani hafif zihin engelli bireyler için özellikle yazma öğretiminde etkili olan öğretim yöntem ve tekniklerini belirlemeye ilişkin yapılacak çalışmalara gereksinim duyulduğu alanyazında yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olmasından anlaşılmaktadır. Son olarak zihin engelli bireylere yönelik okuma yazma öğretim programının normal gelişim gösteren bireylerden daha farklı ya da uyarlanmış ve içerisinde etkililiği ispatlanmış öğretim yöntem ve tekniklerinin yer aldığı yeni bir yasal düzenleme yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Akbey, G. Ö. (2016). Down Sendromlu Bireylerin Akıcı Okuma Ve Okuduğunu Anlama İle Fonolojik Farkındalık Düzeyleri Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Arıcan, G. Ç., Yılmaz, Z. H., Coşkun, İ. (2017). Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Okuma Ve Anlama Düzeylerinin Geliştirilmesinde Akıcı Okuma Stratejilerinin Etkisi. *The Journal Of Academic Social Science Studies International Journal Of Social Science*, 60, 41-53.

Aslan, D. (2018). Anasınıfına Devam Eden Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlikten Etkilenmiş Çocukların Ve Aynı Sınıfa Devam Eden Yazı Farkındalığı Düşük Olan Çocukların Yazı Farkındalığı Becerileri Üzerinde Paylaşımlı Kitap Okumanın Etkililiği, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Başal, M., & Batu, E. S. (2002). Zihin Özürlü Öğrencilere Okuma Yazma Öğretme Konusunda Alt Özel Sınıf Öğretmenlerinin Görüş Ve Önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 3(02), 85-98.

Baydık, B. (2012). Okuma Güçlükleri. (Ed. S. Yıldırım Doğru), Öğrenme Güçlükleri, ss. 117-130, Eğiten Kitap, Ankara.

Baydık, B., Ergül, C., & Kudret, Z. B. (2012). Okuma Güçlüğü Olan Öğrencilerin Okuma Akıcılığı Sorunları Ve Öğretmenlerinin Bu Sorunlara Yönelik Öğretim Uygulamaları. *İlköğretim Online*, 11(3), 778-789.

Bilgi, A. D., & Özmen, E. R. (2014). Uyarlanmış Çok Ögeli Bilişsel Strateji Öğretiminin Zihinsel Engelli Öğrencilerin Metin Anlama Sürecinde Kullanılan Üst Bilişsel Strateji Bilgisini Kazanmalarında Etkisi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(2), 693-714.

Catak, A. (2006). Powerpoint Sunu Programıyla Hazırlanan Okuma Materyalinin Eğitilebilir Zihin Engelli Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerisi Üzerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Cora İnce, N. (2007). Zihin Engelli Çocuklara Okuduğunu Anlama Becerilerinin Öğretilmesinde İşbirlikçi Öğrenme Yaklaşımı İle Sunulan Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Coşgun Başar, M. (2019). Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Bilgi Veren Metinleri Anlamalarında Metin Yapısına Dayalı Strateji ile Çok Ögeli Bilişsel Strateji’nin Etkililiklerinin Karşılaştırılması, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Coşkun, İ., & Geç, H. E. (2018). Hafif Zihin Engelli Öğrencilere Cümle Çözümleme Yöntemiyle Sesli Harflerin Öğretimi: Eylem Araştırması. *Sınırsız Eğitim Ve Araştırma Dergisi*, 3(3), 61-79.

Coşkun, İ., Gür, T., & Aykutlu, H. (2014). Hafif Düzey Zihin Engelli Bireylerin Okuduğunu Anlama Düzeyinin Belirlenmesi Ve Yorumlanması Amacıyla Metin Sonrası Çizilen Resimlerin İncelenmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(14), 17-42.



- Çevik, G. (2006). Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Sesli Okuma Hızlarının Arttırılmasında Okuma Öncesi Ve Okuma Sonrası Sağaltım Tekniklerinin Farklılaşan Etkililiği, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çınar, G. (2019). Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Okuma Ve Anlama Becerilerinin Geliştirilmesinde Paragrafın Önceden Dinlenmesi Stratejisinin Etkililiğinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Demir, M. (2016). Yazıca Zenginleştirilmiş Oyunun Anaokuluna Devam Eden Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilerin Yazı Farkındalığı Becerilerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğanay-Bilgi, A. (2009). Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Bilgi Veren Metinleri Anlamalarında Uyarlanmış Çok Ögeli Bilişsel Strateji Öğretiminin Etkililiği, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Duman, N. (2006). Hikâye Haritası Yönteminin Eğitilebilir Zihinsel Engelli Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerileri Üzerindeki Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Dündar, R. (2006). Orta Düzeyde Zihinsel Engelli Çocuklara Okuma Öğretiminde Ses Temelli Cümle Ve Cümle Çözümleme Yöntemlerini Etkililiklerinin Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Er, Z. (2020). Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Bir Öğrenciye İşlevsel Okuma Becerilerinin Kazandırılmasında Edmark Okuma Programı İşlevsel Kelimeler Serisi Programının Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdoğan, Ö., Uygur Celep, M. (2018). Hafif Düzeyde Zihin Yetersizliği Olan Bir Öğrencinin Fonolojik Farkındalık Ve Okuma Becerilerinin Fonolojik Farkındalık Eğitimi Aracılığıyla Geliştirilmesi. *International Journal Of Languages' Education And Teaching*, 6(3), 456-472.
- Eripek, S. (1989). Alt Özel Sınıf Öğrencilerinin İlkokul Sınıfları Düzeyinde Sesli Okuma Başarılarının Değerlendirilmesi. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 125-140.
- Eroğlu, M. A. (2010). Zihinsel Engelli Öğrencilerin Eğitiminde Kullanılan Okuma-Yazma Yaklaşımları Ve Yöntemleri, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Eyidoğan, F. (2005). Zihin Özürlü Öğrencilere Silikleştirilen Resimli Fiş Cümleleriyle Okuma-Yazma Öğretiminde Hata Düzeltmeli Eşzamanlı İpucuyla Öğretimin Etkililiği, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Fidan, N. K., & Akyol, H. (2011). Hafif Düzeyde Zihinsel Öğrenme Güçlüğü Olan Bir Öğrencinin Okuma Ve Anlama Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Nitel Bir Çalışma. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 4(2), 16-29.
- Gevrek, İ. (2018). Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Öğrencilerin Okuma Ve Anlama Becerilerinin Tekrarlı Ve Renkli Metinlerle Okuma Yöntemiyle Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Gottardo, A., & Rubin, H. (1991). Language Analysis Skills Of Children With Mental Retardation. *Mental Retardation*, 29(5), 269-274.
- Gül, G. (2006). Hafif Derecede Zihinsel Engelli Çocukların Okuma Becerilerine Ses Bilgisel Farkındalık Becerileri Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güldenoğlu, B., Kargın, T., & Miller, P. (2015). Okuma Güçlüğü Olan Ve Olmayan Öğrencilerin Cümle Anlama Becerilerinin İncelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(76), 82-96.
- Güldenoğlu, İ. (2008). Karşılıklı Öğretim Tekniğinin Hafif Derecede Zihin Engelli Öğrencilere Okuduğunu Anlama Becerilerinin Öğretiminde Etkililiğinin Ve Sürekliliğinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Güler Bülbül, Ö. (2016). Zihinsel Yetersizlikten Etkilenmiş Öğrencilerin Ve Yazmada Düşük Performans Gösteren Akranlarının Öykü Yazma Becerilerinde "Seç + Düzenle + Yaz Ve Oku - Düzelt + Paylaş - Düzelt" Stratejisinin Etkililiği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güler, Ö. (2008). Zihin Engelli Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerisinde Okuma Öncesi, Sırası Ve Sonrasında Uygulanan Okuduğunu Anlama Tekniklerinin Etkililiklerinin Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hedrick, W. B., Katims, D. S., & Carr, N. J. (1999). Implementing A Multimethod, Multilevel Literacy Program For Students With Mental Retardation. *Focus On Autism And Other Developmental Disabilities*, 14(4), 231-239.
- Hemingway, P., & Brereton, N. (2009). What Is A Systematic Review? Erişim: 11.12.2018. <http://www.bandolier.org.uk/painres/download/whatis/Syst-review.pdf>
- Işıkdoğan, N. (2009). Hikâye Haritası Tekniğinin Zihin Engelli Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerilerini Kazanmalarındaki Etkililiği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Işıkdoğan, N., & Kargın, T. (2010). Hikâye Haritası Tekniğinin Zihin Engelli Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerilerini Kazanmalarındaki Etkililiği. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 10(3), 1489-1531.
- İşcan, G. Ç., & Coşkun, İ. (2016). Okuma Stratejilerinin Hafif Derecedeki Zihinsel Yetersizliği Olan Bir Öğrencinin Akıcı Okumasına Ve Anlama Düzeyine Etkisi. *International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume*, 11(3), 821-846.
- Karaçam, Z. (2013). Sistemik Derleme Metodolojisi: Sistemik Derleme Hazırlamak İçin Bir Rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6 (1), 26-33.
- Katims, D. S. (2000). *The Quest For Literacy: Curriculum And Instructional Procedures For Teaching Reading And Writing To Students With Mental Retardation And Developmental Disabilities. MRDD Prism Series*. The Council For Exceptional Children, 1920 Association Dr., Reston, VA 20191-1589.
- Kayahan, D. (2011). Kelime Öğretimi Etkinliğinin Egitilebilir Zihinsel Engelli Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerisine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Kırcaali İftar, G., & Uysal, A. (1999). Zihin Özürlü Öğrencilere Özel Eğitim Danışmanlığı Aracılığıyla Uygulanan Resimli Fişlerle Okuma-Yazma Öğretiminin Etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(3), 3-13.
- Nichtern, S. (1974). *Helping the retarded child*. New York: Grosset & Dunlap.
- Orçan, M. (2010). Kısa Deneysel Analiz Ve Genişletilmiş Analiz İle Zihinsel Yetersizlikten Etkilenmiş Öğrencilerin Okuma Hızının Artırılmasında Ayrı Olarak Sunulan Beceri Temelli Sağaltım Tekniği İle Birleştirilmiş Olarak Sunulan Beceri Ve Performans Temelli Sağaltım Paketlerinden Etkili Olanın Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özak, H. (2008). Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Okuma Becerilerinin Öğretiminde Bilgisayar Aracılığıyla Sunulan Eş Zamanlı İpucuyla Öğretimin Etkililiği, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Özak, H. (2017). Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Okuduğunu Anlama Becerilerinin Öğretiminde Uyarlanmış Bilişsel Strateji Öğretiminin Etkililiği, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özmen, R. G. (2006). Uyarlanmış Bilişsel Strateji Öğretiminin Zihinsel Engelli Öğrencilerin Yazılı İfade Sürecinde Kullanılan Üst bilişsel Strateji Bilgisini Kazanmalarında Etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 7(2), 49-66.

Özmen, R. G., & Vayıç, Ş. (2007). Oku-Altını Çiz-Böl-Birleştir Stratejisinin Zihinsel Engelli Öğrencilerin Hece Tanıma Becerilerini Kazanmalarında Etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(02), 01-18.

Özmen, R., & Doğanay Bilgi, A. (2005). Zihinsel Engelli Öğrencilerde Aşamalı Dikte Tekniğinin Hece Sonundaki Ünsüzü Doğru Okumada Etkililiği. *Milli Eğitim Dergisi*, 33(166).

Sümer, S., & Çetin, M. E. (2018). Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Dinlediklerini Anlama Düzeyleri Üzerinde Geleneksel Hikâye Okuma Ve Dijital Hikaye Kullanımının Etkililik Ve Verimliliklerinin Karşılaştırılması. *Education Sciences*, 13(1), 44-55.

Şengül, H. (2008). Özel Eğitim Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocuklara Okuma-Yazma Öğretiminde Kullandıkları Yöntemlerin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Tekin-İftar, E. (2018). Eğitim ve Davranış Bilimlerinde Tek-Denekli Araştırmalar. (2. Baskı). *Ankara: Anı Yayıncılık*.

Trent, S. C., Artiles, A. J., & Englert, C. S. (1998). Chapter 8: From Deficit Thinking To Social Constructivism: A Review Of Theory, *Research, And Practice In Special Education. Review Of Research In Education*, 23(1), 277-307.

Yılmaz, S. (2009). İlköğretim Birinci Kademedeki Eğitilebilir Zihinsel Engelli Öğrencilerde Fizyoterapi Yöntemleri Kullanılarak Çalışılan İnce Motor Fonksiyonların Yazma Becerilerine Etkilerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.

